

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УПРАВЛІННЯ СІМ'І, МОЛОДІ ТА СПОРТУ ЧОДА
ДЕПАРТАМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЧМР
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТКУ ЧМР
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЧМР
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
НПУ імені М. П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

**СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**23-25 листопада 2018 р.
м. Черкаси**

Черкаси

2018

УДК 36:330.342.146](063)

С 69

Соціально-орієнтована економіка: теорія та практика соціального забезпечення: збірник тез наукових робіт учасників І Всеукраїнської науково-практичної конференції з соціального забезпечення (м. Черкаси, 23-25 листопада 2018 р.) [Електронний ресурс]. – Черкаси : ЧДТУ, 2018. – 100 с. – Назва з титульного екрана.

Зам. № 18-228

Обл.-вид. 6,00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УПРАВЛІННЯ СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ ЧОДА
ДЕПАРТАМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЧМР
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТКУ ЧМР
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЧМР
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ
НПУ імені М. П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

**СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
наукових робіт учасників
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**23-25 листопада 2018 р.
м. Черкаси**

Черкаси ЧДТУ 2018

УДК 36:330.342.146](063)

С 69

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- Воронов С.П.** Директор департаменту освіти та гуманітарної політики Черкаської міської ради
- Гудзенко О.І.** Директор департаменту соціальної політики Черкаської міської ради
- Удод І.І.** Директор департаменту економіки та розвитку Черкаської міської ради
- Бойко А.І.** Д.ф.н., доцент, завідувач кафедри філософських та політичних наук Черкаського державного технологічного університету
- Варганова О.В.** Д.е.н., професор кафедри економічної кібернетики і маркетингу Черкаського державного технологічного університету
- Стадник І.Ю.** К.і.н., доцент, завідувач кафедри історії України та права Черкаського державного технологічного університету
- Журба І.О** К.е.н., доцент, завідувач кафедри соціального забезпечення Черкаського державного технологічного університету

Соціально-орієнтована економіка: теорія та практика соціального забезпечення: збірник тез наукових робіт учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції з соціального забезпечення (м. Черкаси, 23-25 листопада 2018 р.) [Електронний ресурс]. – Черкаси : ЧДТУ, 2018. – 100 с.

УДК 36:330.342.146](063)

Матеріали збірника друкуються в авторській редакції.

Технічний редактор *К.В. Давиденко*

Гарн. Times New Roman. Обл.-вид. арк. 6,00. Зам. 18-228.

Черкаський державний технологічний університет
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 896 від 16.04.2002 р.
бульвар Шевченка, 460, м. Черкаси, 18006.

Редакційно-видавничий відділ ЧДТУ red_vidav@chdtu.edu.ua

ЗМІСТ

Секція 1. Соціальна та гуманітарна політика – економічний аспект		
<i>Дорошенко А.В.</i>	Кредитно-інвестиційна діяльність банків в Україні	6
<i>Загоруйко І.О.</i>	Модель політики соціального забезпечення з кейнсіанською функцією споживання	8
<i>Савченко А.В.</i>	Основні напрями соціальної політики в Україні	11
Секція 2. Соціально-психологічні аспекти спілкування в професійній діяльності		
<i>Рубанова С.Я.</i>	Особливості підготовки студентів економічних спеціальностей	15
Секція 3. Соціальний захист населення – парадигма сучасності		
<i>Гунько Т.С.</i>	Соціальний захист населення: теорія і практика	19
<i>Танчинець В.С.</i>	Система соціальних послуг: науково-теоретичний аналіз	21
<i>Томишин Б.І.</i>	Волонтерство – інструмент соціальної безпеки населення	24
Секція 4. Корпоративна соціальна відповідальність		
<i>Губар О.Є.</i>	Соціальна відповідальність страхового бізнесу: сучасна парадигма	28
<i>Городнюк З.В.</i>	Корпоративна соціальна відповідальність у бізнесі	31
<i>Середа В.О.</i>	Корпоративна соціальна відповідальність	34
Секція 5. Актуальні проблеми теорії та практики соціального управління		
<i>Занора В.О.</i>	Управління соціальними проектами: теоретичні засади	38
<i>Лисенко С.Ю.</i>	Проблеми учасників АТО і соціальна справедливість в умовах сучасного українського суспільства	40
<i>Ткаленко Н.В., Тернова Л.Ю.</i>	Людський потенціал в якості драйвера інноваційного поступу національної економіки	44
<i>Фастовець О.О.</i>	Розвиток соціально-орієнтованого туризму в Швеції	48
Секція 6. Соціальні інновації		
<i>Макарова М.М.</i>	Соціальні інновації	53
<i>Черба В.М.</i>	Соціальне підприємництво як інструмент вирішення соціальних проблем	55
Секція 7. Право соціального забезпечення		
<i>Савченко А.С.</i>	Приоритетні напрями розвитку соціального захисту в Україні	61
Секція 8. Соціальний маркетинг		
<i>Вартанова О.В.</i>	Маркетинг персоналу як технологія соціалізації корпоративного управління	65
<i>Єжель В.</i>	Соціальний маркетинг	67
Секція 9. Соціальна держава: філософський аспект		
<i>Даценко В.С.</i>	Етичні цінності Б.О.Кістяківського	74
<i>Кононенко М.М.</i>	Соціальна держава та роль соціальної політики у її формуванні	76
<i>Мондич Б.І.</i>	Соціальні детермінанти благодійності	79
Секція 10. Приклади реабілітацій в системах економік розвинених країн		
<i>Присяжненко Ю.В.</i>	Особливості соціального забезпечення в скандинавських країнах	83

Секція 11. Інклюзивна освіта		
<i>Гладир Ю.В.</i>	Інклюзивна освіта в Україні	89
<i>Журба І.О.</i>	Фінансування освіти осіб з інвалідністю в Черкаському державному технологічному університеті	93
Секція 12. Актуальні проблеми соціальної реабілітації в сучасних умовах		
<i>Джиквас А.О.</i>	Проблема безробіття серед молоді України	96
<i>Для нотаток</i>		100

**Секція 1. Соціальна та
гуманітарна політика –
економічний аспект**

Дорошенко А.В.
Студентка 2 курсу магістратури
спеціальності «Соціальне забезпечення»
кафедри Соціального забезпечення
Черкаський державний технологічний університет
Науковий керівник:
К.е.н., доцент Журба.І.О.

КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Кредитно-інвестиційна діяльність банків це – сукупність обґрунтованих стратегічних дій керівництва і працівників банку з надання банківських ресурсів з метою підвищення ефективності банківської діяльності, платоспроможності та зменшення рівня ризику [5].

Інвестиційна діяльність банків сприяє отриманню доходів не тільки банками, а й суспільства в цілому, так як стимулювання виробництва за допомогою кредитування сприяє зростанню ВВП, отже, відбивається на зростанні добробуту населення. Розвиток інвестиційного напрямку банківської діяльності дозволяє удосконалювати процеси диверсифікації в масштабі всієї банківської системи, а також диверсифікувати власні активи банків, поліпшити структуру пасивів, що, безумовно, робить банківський бізнес значно більш гнучким по відношенню до змін кон'юнктури ринку, а значить, і більш стійким до зовнішніх впливів.

В Україні, де зі всіх фінансових структур найбільший розвиток отримали тільки банки, дати кредит або випустити акції, щоби залучити гроші для інвестицій, в змозі лише банківська система. Вітчизняна банківська система не досягла такого рівня зрілості, щоби банки могли собі дозволити таку «розкіш», як спеціалізація на виконанні певних видів банківської діяльності. Більшість українських банків поводять себе, як універсальні банки, постійно диверсифікуючи свою діяльність [4]. Водночас необхідно відзначити, що вибір саме такого напрямку розвитку банківської системи є не тільки наслідком її молодості і вікових складнощів, а й реальною можливістю розвиватися в напрямі універсальної структури банківської системи, яка має позитивний світовий досвід.

Важливим організаційним елементом кредитно-інвестиційної діяльності банків є формування кредитно-інвестиційного портфеля, що є завданням багатоваріантним, на процедуру якого впливає багато факторів:

- тип обраної стратегії та характер поведінки на ринку;
- уподобань;

- прихильності;
- фахових здібностей інвестора;
- володіння понятійним апаратом;
- обізнаності з нормативно-правовою базою, навичками маркетингових досліджень, інвестиційного менеджменту [5].

Отже, з розвитком ринкових відносин в країнах із трансформаційною економікою, і зокрема в Україні, одним з головних завдань, які стоять перед державою у сфері інвестиційної політики, є зміцнення кредитної сфери.

Банківські установи в кредитно-інвестиційній сфері поряд із традиційними функціями депозитного, кредитно-розрахункового і касового обслуговування, здійснюють операції, які пов'язані з фінансуванням інвестицій їх клієнтів. Банки постійно, проводять моніторинг кредитноінвестиційного ринку і надають суб'єктам кредитно-інвестиційної діяльності інформаційні та консультаційні послуги з питань ефективного вкладання капіталу. Враховуючи, що кредитно-інвестиційна діяльність банку – явище досить складне і багатогранне, межі якої з посиленням тенденцій до універсалізації, урізноманітнення структурно-організаційних форм функціонування банківської системи, загострення конкуренції у сфері банківських послуг постійно розширюються, набуваючи нових якісних ознак.

Інвестиційний банківський продукт з точки зору економічного змісту операцій передбачає поєднання активних та пасивних операцій, несумісний з операціями, які мають спекулятивний характер, органічно поєднує елементи унікальності та універсальності, здатності до видозмінення форм реалізації відповідно до трансформації вимог і параметрів кредитно-інвестиційного ринку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua
3. Козюк В.В. Експансія кредиту в системі макрофінансових дисбалансів / В.В. Козюк // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 54 – 61.
4. Пересада А.А., Майорова Т.В. Управління банківськими інвестиціями: Монографія. / А.А. Пересада, Т.В. Майорова – К.: КНЕУ, 2005. – 388 с
5. Подчесова В. Ю. Дослідження кредитно-інвестиційної діяльності банків України / В. Ю. Подчесова, К. В. Карась // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 4 (8). – С. 2–7.

Загоруйко І.О.
доцент кафедри соціального забезпечення
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

МОДЕЛЬ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З КЕЙНСІАНСЬКОЮ ФУНКЦІЄЮ СПОЖИВАННЯ

Характерною особливістю розвинених країн є широке використання різноманітних програм соціальної допомоги, у тому числі малозабезпеченим верствам працездатного населення.

Україна, внаслідок невисокого життєвого рівня населення, теж змушена вдаватися до активної соціальної політики. Зрозуміло, що така політика, хоча і вирішує деякі нагальні проблеми, не може не мати побічних наслідків. Проблема співвідношення цілей, наслідків та можливостей у випадку політики соціального забезпечення була і завжди буде актуальною. Із кожною черговою економічною кризою значення цієї проблеми тільки зростає.

Науковим підґрунтям соціально-економічної політики держави є різноманітні теоретичні моделі, в тому числі мікро- та макроекономічного характеру. Розглянемо елементарну модель поведінки домашнього господарства, що отримує доходи двох типів – заробітну плату та соціальну допомогу від держави. Представимо функцію корисності такого домашнього господарства у вигляді:

$$U = U(C, L),$$

де C – реальна величина споживання домашнього господарства,

L – чисельність зайнятих працівників.

Зрозуміло, що гранична корисність споживання матиме додатний знак, а гранична корисність праці – від’ємний:

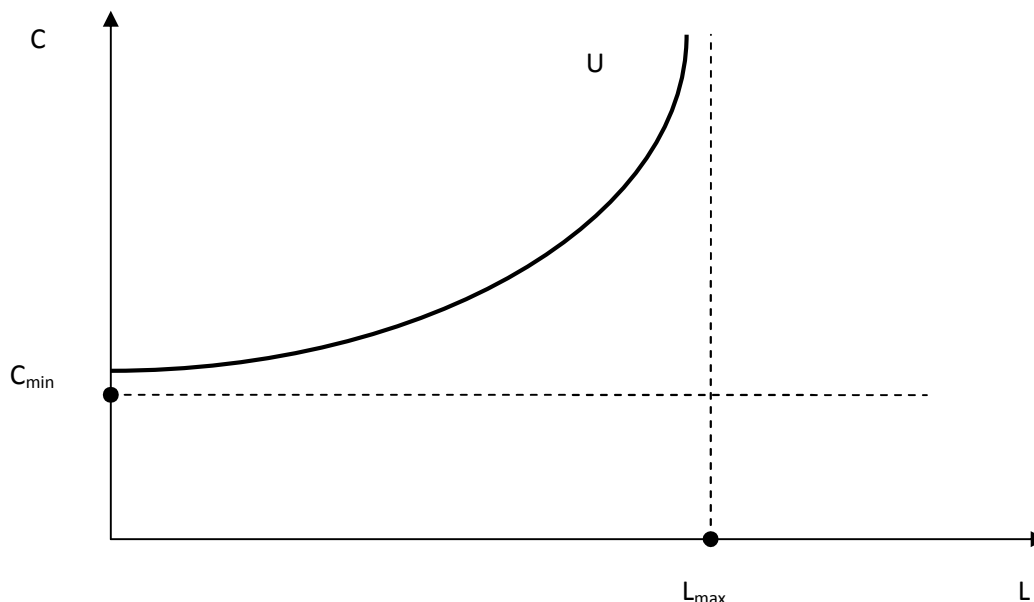
$$\frac{\partial}{\partial C} U(C, L) > 0 \qquad \frac{\partial}{\partial L} U(C, L) < 0 .$$

Для обох аргументів виконується закон спадної граничної корисності:

$$\frac{\partial^2}{\partial C^2} U(C, L) < 0 \qquad \frac{\partial^2}{\partial L^2} U(C, L) < 0 .$$

Таким чином, криві байдужості в цій моделі матимуть додатний нахил. Чисельність зайнятих завжди обмежена загальною чисельністю працездатного населення $L_{\max}$: $L < L_{\max}$. В країнах, що проводять активну

соціальну політику, існують певні мінімальні споживчі стандарти, що дозволяє вважати величину споживання теж обмеженою величиною: $C > C_{\min}$. Звідси випливає, що криві байдужості повинні мати асимптоти (див. рис. 1).

Рис. 1. Крива байдужості з урахуванням обмежень величин праці та споживання

Другим елементом моделі поведінки домашнього господарства є його бюджетне обмеження. В макроекономічній моделі найпростіше обмеження матиме вигляд кейнсіанської функції споживання:

$$PC = PC_{\min} + MPC \cdot [(1-t)WL + T_{\max}]$$

де P – рівень цін в національній економіці,

t – середня ставка чистих податків (податків за вирахуванням трансфертних платежів), що враховує також зменшення соціальних виплат внаслідок збільшення заробітної плати;

W – номінальна ставка заробітної плати;

$T_{\max}$ – максимально можливий обсяги соціальної допомоги.

Оскільки пропонується модель розглядається в системі координат « $L - C$ », запишемо бюджетне рівняння у реальних величинах:

$$C = \left(C_{\min} + MPC \cdot \frac{T_{\max}}{P} \right) + MPC \cdot (1-t) \cdot \frac{W}{P} \cdot L .$$

В цьому рівнянні перший доданок являє собою автономне споживання, а другий – ту частину споживання, що залежить від доходу.

Таким чином, запропонована модель поведінки домашнього господарства матиме вигляд:

$$\begin{cases} U(C, L) \rightarrow \max \\ PC = PC_{\min} + MPC \cdot [(1-t)WL + T_{\max}] \end{cases}$$

В залежності від конкретного вигляду функції корисності та представлення граничної схильності до споживання сталою або функцією від доходу, можна отримувати різноманітні модифікації даної моделі.

Як показує аналіз моделі за умови $MPC = const$, запровадження програми соціальної допомоги для малозабезпеченої частини працездатного населення має неоднозначні наслідки. Працівники, які отримують цю допомогу, за інших рівних умов, зменшують свої трудові зусилля. Працівники, за рахунок яких ця допомога надається, змушені скорочувати споживання. З точки зору макроекономічної ефективності прийнятними є лише такі програми соціальної допомоги, які принаймні не зменшують загальний рівень зайнятості працездатного населення.

Разом з тим, при оцінці ефективності таких програм необхідно враховувати також й інші макроекономічні наслідки – зростання темпу інфляції, дефіциту державного бюджету та зовнішнього боргу, міграційні процеси, вплив на непрацездатне населення. Аналіз впливу цих та багатьох інших факторів має бути предметом окремого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Blau J., Abramovitz M. Social Welfare Policy. – New York: Oxford University Press, 2003. – 518 P.
2. [Denk O.](#), Michau J.-B. Optimal Social Security with Imperfect Tagging. // The Scandinavian Journal of Economics. – 2018. – Volume 120. – Issue 3. – P.717-762.
3. Yuping Tsai. Social Security Income and Health Care Spending: Evidence from the Social Security Notch // The Scandinavian Journal of Economics. – 2018. – Volume 120. – Issue 2. – P.440-464.
4. Landais C., Michaillat P., Saez E. A Macroeconomic Approach to Optimal Unemployment Insurance: Theory // American Economic Journal: Economic Policy. – 2018. – Volume 10. – No 2. – P. 152 -181.
5. Landais C., Michaillat P., Saez E. A Macroeconomic Approach to Optimal Unemployment Insurance: Applications // American Economic Journal: Economic Policy. – 2018. – Volume 10. – No 2. – P. 182-216.

Савченко А.В.

*Ст.викладач кафедри соціального забезпечення
Черкаського державного технологічного університету
Черкаси, Україна*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Соціальна політика є найважливішим елементом сучасної економіки України. Вона спрямована на забезпечення добробуту і гармонійного розвитку суспільства. На сучасному етапі виникла гостра необхідність посилення ролі країни в управлінні соціальними взаємовідносинами. У сучасних реаліях соціальні функції України повинні набувати особливого значення.

Теоретичні і практичні аспекти розвитку соціальної сфери України досліджували такі вчені, як Л. Безчасний, О. Білорусов, В. Геєць, А. Гриценко, В. Лагутін, Е. Лібанова, І. Лукінов, С. Мочерний, Ю. Пахомов, А. Філіпенко, А. Чухно, В. Куликов, Р. Нурєєв, В. Тропіна, В. Куценко, М. Гуць та інші.

Соціальна політика – невід’ємна складова діяльності держави, відповідальної за добробут, розвиток і безпеку своїх громадян. Зважена соціальна політика зберігає стабільність у суспільстві, що дозволяє йому розвиватися без значних потрясінь, заколотів та революцій. Соціальна політика є своєрідним «амортизатором» ринкових ризиків, тому її основним критерієм є рівень суспільної злагоди та солідарності [1, с. 9].

Основними завданнями соціальної політики України на 2017-2020 рр. є:

- гарантування конституційних прав громадян на працю, соціальний захист, освіту, охорону здоров’я, культуру, житло;
- досягнення гідного рівня матеріального добробуту і умов життя людей;
- зниження рівня майнового розшарування населення, подолання бідності;
- забезпечення повної продуктивної зайнятості населення, підвищення якості і конкурентоспроможності робочої сили;
- орієнтація державної політики на сім’ю, забезпечення прав і соціальних гарантій сім’ям;
- забезпечення підтримки соціально найуразливіших верств населення;
- формування громадянського суспільства, забезпечення у ньому політичної стабільності та взаєморозуміння;
- розвиток духовності, культури, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу;
- збереження і зміцнення демографічного та трудового ресурсного

потенціалу країни; стабілізація демографічної структури суспільства;

- розвиток соціальної інфраструктури;
- зміцнення фізичного здоров'я нації;
- оптимізація соціальної структури суспільства; встановлення гарантій забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя;
- зниження рівня безробіття населення і забезпечення продуктивної зайнятості;
- забезпечення стабільності суспільної системи;
- розвиток системи освіти, просвіти та поширення інформації з питань сталого розвитку [2].

В основу здійснення соціальної політики в Україні покладаються такі принципи, як соціальна справедливість, соціальна солідарність, індивідуальна соціальна відповідальність, соціальне партнерство [1, с. 13].

Соціальна політика є складовою частиною стратегії України. Сюди входить цілеспрямована діяльність з розробки та реалізації рішень, які безпосередньо стосуються людини, її положення в суспільстві; надання суспільству соціальних гарантій з урахуванням особливостей різних груп населення країни. Соціальна політика має проводитись урядом, усіма гілками та органами влади, спираючись на широку громадську підтримку. Соціальна політика призначена акумулювати, фокусувати, відобразити ситуацію в країні і ситуацію в суспільстві, потреби і цілі соціального розвитку.

Форми реалізації соціальної політики різні, але можна виділити основну форму - це надання соціальних послуг. Об'єктами обслуговування можуть бути як окремі соціальні групи, так і все населення, в цілому.

Звичайно, зараз Україна не готова до радикальних змін, тому що навіть основні реформи в нас затягуються. Однак рано чи пізно основні соціально-економічні проблеми доведеться вирішувати, і це не буде проблемою, а питанням виживання країни. Більше того, досвід передових країн Заходу, який Україна зараз намагається застосувати до себе, швидко стає застарілим. Цілком можливо, що нам доведеться впроваджувати інновації швидше, ніж ми очікуємо.

Основними напрямками реалізації соціальної політики в Україні даний час, має бути:

- підвищення ефективності зайнятості населення на основі модернізації та створення нових робочих місць;
- поступове наближення країни за рівнем заробітної плати до розвинених європейських країн;

- зміцнення здоров'я і збільшення очікуваної тривалості життя населення;
- підвищення інтелектуального і культурного потенціалу нації;
- поліпшення якості та забезпечення доступності соціальних послуг незалежно від місця проживання;
- активізація молодіжної політики .

З усього вищесказаного необхідно відзначити, що сучасний стан суспільства вийде на новий якісний рівень, коли зміст поняття «соціальна політика» буде включати всі сфери людського буття, коли перестануть її розглядати як частину політики взагалі і частину економічної політики зокрема.

Список використаних джерел:

1. Деріга В. В. Соціальна і гуманітарна політика / В. В. Деріга. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. - 178 с. -(Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України Чорноморський державний університет імені Петра Могили). – (Неперіодичне видання).
2. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 / Президент України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>. - (Законодавство України).

Секція 2. Соціально- психологічні аспекти спілкування в професійній діяльності

Рубанова С.Я.

*викладач економічних дисциплін, спеціаліст першої категорії
Машинобудівного коледжу ДДМА
м. Краматорськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У часи економічних перетворень на шляху до повноцінних ринкових відносин, Україна потребує висококваліфікованих економістів, спроможних працювати як у вітчизняній, так і в міжнародній економіці. Процеси інтеграції світової спільноти, зокрема в галузі економіки, призводять до змін у вимогах, що висуваються до кваліфікаційної характеристики сучасного економіста. За цих умов особливого значення набувають такі якості випускника вищого навчального закладу, як високий професіоналізм, ініціативність у вирішенні нетрадиційних задач, креативність, здатність до самоосвіти, до налагодження ділових контактів з іноземними партнерами та кваліфікованої професійної діяльності в іншомовному середовищі.

Професійно компетентною визнається така робота спеціаліста, в якій професійна діяльність здійснюється на достатньо високому рівні, досягаються відчутні результати праці, реалізується особистісний потенціал. При цьому компетентність фахівця визначається співвідношенням у реальній діяльності його професійних знань і вмінь з одного боку, та професійних позицій, психологічних якостей – з іншого. Компетентність розглядається як поєднання психічних якостей, тобто психічного стану, що дозволяє діяти самостійно й відповідально, як володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції. Таким чином, сутність професійної компетентності виражається в ступені зв'язку об'єктивного еталона професійної діяльності, відображеного в нормативних документах, з суб'єктивними можливостями особистості працівника. У межах певного фаху на рівень професійної компетентності суттєво впливають окремі компетенції чи компетентності, володіння якими може визначати конкурентоспроможність сучасного фахівця.

Всі професії відповідно до психологічних вимог розділені на певні типи і підрозділяються за Є.А.Климовим на такі: «Людина – Природа»; «Людина – Техніка»; «Людина – Знакова система»; «Людина – Художній образ»; «Людина – Людина».

Професія економіста, як відзначають дослідники, відноситься до типу «Людина – Знакова система» та пов'язана з переробкою інформації, її

визначають за особливостями предмета праці. Професії програміста, системного адміністратора, економіста, бухгалтера пов'язані з роботою з цифрами, формулами, таблицями. З психологічних вимог до людини професії типу «Людина – Знакова система» виділяють такі: хороша оперативна і механічна пам'ять, здатність до тривалої концентрації уваги на знаковому матеріалі, хороший розподіл уваги, точність сприйняття, уміння бачити, що стоїть за умовними знаками; посидючість, наполегливість, логічне мислення. Всі ці якості необхідно спеціально розвивати у студентів в процесі вивчення різних дисциплін.

Останнім часом відбуваються великі зміни в організації праці на виробництві. Професійна діяльність економіста будується і на основі взаємодій з колегами, організації спільної діяльності, що дає можливість стверджувати про необхідність розвивати у майбутніх економістів уміння і навички відповідно до класифікації психологічних вимог професій типу «Людина – Людина», які включають у себе: прагнення до спілкування; вміння легко вступати в контакт з незнайомими людьми; доброзичливість, чуйність, витримку, вміння стримувати емоції; здатність аналізувати поведінку оточуючих і свою власну, розуміти наміри і настрої інших людей; здатність розбиратися у взаєминах людей; знання психології людей.

Виходячи з вищевикладеного, можна стверджувати, що згадані структурні компоненти «професійної компетентності», запропоновані дослідниками і педагогічною практикою, далеко не є вичерпними. Відтак стає очевидним, що її структура є динамічним явищем, оскільки еволюція економічного розвитку та ринку праці на кожному етапі вносять свої корективи. Враховуючи результати наукових досліджень щодо структури професійної компетентності ми визначили такі компетенції професійної компетентності фахівців з економіки: операційну, комунікативну, інформаційну, міжкультурну.

В Україні вимоги до професійної компетентності фахівця економічного профілю визначено в освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ) та освітньо-професійній програмі (ОПП), що є стандартами вищої освіти. ОКХ та ОПП є основою для розроблення програм усіх навчальних дисциплін, що викладаються у ВНЗ. У них описано структуру змісту дисциплін, що викладаються у ВНЗ встановлено обсяг навчального матеріалу для засвоєння студентами, визначено засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця.

Аналіз теоретичних посилань, зроблений у даній статті, дає змогу визначити сутність професійної компетентності майбутніх фахівців з економіки. Я вважаю, що професійна компетентність майбутніх фахівців з

економіки – це важлива характеристика діяльності фахівця, його інтегративна якість, що є синтезом професійних компетенцій та особистісних професійно важливих якостей.

Список використаних джерел:

1. Айрапетова Е. Ю. Компоненты профессиональной подготовки менеджера в вузе [Электронный ресурс] / Е. Ю. Айрапетова. – Режим доступа http://www.ncstu.ru/content/_docs/pdf/conf/past/2005/pps/15/26.pdf
2. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В. Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – № 10. – с. 51–55.
3. Панина С. А. Становление профессиональной компетентности у будущих учителей иностранных языков [Электронный ресурс] / С. А. Панина. – Режим доступа : // borytko.nm.ru/papers/subject5_2/panina.htm

Секція 3. Соціальний захист населення - парадигма сучасності

Гуцько Т.С.
студентка магістратури спеціальності «Соціальне забезпечення»
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси, Україна
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення ЧДТУ Тернова Л.Ю.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Використання структурно-діяльнісної парадигми дозволяє визначити соціальний захист як поєднання певних структурних та діяльнісних компонентів. Сутність його полягає в діалектичній єдності інституційних утворень та соціальних практик населення, спрямованих на забезпечення задоволення потреби громадян у соціальній допомозі та захисті.

У структурному аспекті соціальний захист – це соціальний інститут, завдання якого – забезпечувати встановлений мінімум необхідних для процесу соціального відтворення умов для тих соціальних груп, спільнот та індивідів, які з об'єктивних і незалежних від них причин цього потребують. У діяльнісному аспекті соціальний захист виступає як специфічна соціальна поведінка населення, яка реалізує взаємозалежність індивідів у систему взаємодії стосовно забезпечення певного рівня та якості життя.

Концептуальна модель соціального захисту на державному рівні, яка відповідає умовам розвитку сучасного українського суспільства, знаходиться між ліберальною та патерналістською альтернативами її функціонування та розвитку і покликана забезпечити двохцільову орієнтацію: по-перше, на розвиток соціальної динаміки та вплив на соціально активних, динамічних, адаптованих до ринку людей, по-друге, на забезпечення соціальної стабільності та підтримку малозабезпечених груп населення. В якості суб'єктів управління така модель включає не тільки державу, але й різноманітні структури громадянського суспільства, яке формується. Вона повинна поєднувати в собі державні, колективні та приватні засади.

Основними індикаторами, які характеризують рівень соціального захисту, є: демографічні коефіцієнти народжуваності і смертності, показники, пов'язані зі станом здоров'я населення, а також з його інтелектуальним потенціалом, освітньо-професійним рівнем, культурно-моральними цінностями та девіаціями тощо.

Соціальна політика в змістовному плані являє собою: діяльність, спрямовану на гарантовану реалізацію економічних, соціальних і культурних прав людини та досягнення і підтримку узгодженої взаємодії всіх елементів і

сфер життєдіяльності суспільства з метою забезпечення ефективного соціального захисту.

Вирішення проблеми підвищення ефективності соціального захисту населення потребує перерозподілу відповідальності і ресурсів, які виділяються на соціальні цілі, між центром і регіонами, а також розвитку регіональних та виробничих структур соціального захисту.

Спеціалізація рівнів державного управління при наявності загальних завдань соціального розвитку може забезпечити формування інтегральної системи соціальної політики і соціального захисту, що спирається на всі ланки державної влади, місцевого самоврядування й активність громадян. У рамках інтегрованої системи відповідальності за реалізацію соціальних цілей і завдань необхідно виділити основні рівні: центральний – регіональний – органи місцевого самоврядування – виробничі структури – громадяни.

В системі соціального захисту і реалізації відповідної соціальної політики органами державної влади на центральному рівні необхідно вирішувати наступні питання: пріоритетне фінансове забезпечення; розробка нормативно-правової бази, що регулює розмежування компетенції в сфері соціального захисту між центральними, регіональними і муніципальними органами виконавчої влади; розробка чітких механізмів реалізації законів, підвищення розмірів пенсійного забезпечення, прискорення пенсійної реформи на страховій основі; розвиток недержавного пенсійного забезпечення; впровадження сучасних технологій обробки інформації в соціальній сфері; упорядкування пільг і соціальних гарантій на засадах адресності; створення сприятливих податкових умов для розвитку благодійної допомоги, недержавних закладів соціально-побутового обслуговування населення.

Отже, соціальний захист населення України має розглядатися у контексті розвитку ринкових відносин, глобалізації економічного та громадського життя, коли нові реалії суспільства замінюють старі та спрацьовані. Особливістю сучасного періоду є відставання розвитку нормативної бази та стандартів правового регулювання повсякденних потреб суспільства. Сучасний розвиток України та її євроінтеграція вимагає, щоб соціально-економічна політика держави та дії уряду щодо її реалізації були спрямовані на досягнення європейських стандартів якості життя. Саме тому соціальна політика має бути визначальним напрямом внутрішньої політики держави, а її розвиток має бути спрямований на забезпечення високого рівня захисту прав людини, створення передумов для розширеного відтворення людиною своєї діяльності, а також суспільної системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України № 5/2015 Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
2. Бондаренко Ю.М. Удосконалення державних механізмів регулювання соціального захисту населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/index.html>
3. Макаренко В.А. Соціальний захист населення: проблеми та тенденції розвитку : дис. канд. соціол. наук: 22.00.04 / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. - Х., 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/143703.html>
4. Петрушка В.А. Сучасні проблеми та перспективи соціального захисту населення в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67795.doc.html

Танчинець В.С.

Магістр II курсу спеціальності 231 «Соціальна робота»

Хмельницького інституту соціальних технологій

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

м. Хмельницьк, Україна

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Трансформаційні зміни, що відбуваються в Україні, як в політичній, економічній так і в соціальній підсистемах суспільного життя виявили проблеми функціонування системи сфери соціальних послуг, а відтак визначили завдання щодо її докорінної реконструкції. Чітко позначилась закономірність – перехід від “економіки товарів” до “економіки послуг”, що виявилось у тенденції зростання попиту на послуги як з боку матеріального (виробництва, так і з боку населення в розвинених країнах. Надання послуг соціальної сфери перетворюється на панівну галузь суспільного життя. Уже зараз у країнах Європи, Японії та США майже 80% ВВП складає сфера послуг, і лише решту – промисловість і сільське господарство. У постіндустріальну епоху домінує не виробництво, а сфера послуг, нематеріальне виробництво, складовою якого є соціальна сфера.

Україна, відповідно до Конституції, є соціальною державою, в якій, насамперед, захищаються основні права і свободи людини, а також суспільні інтереси. Одним із таких прав є право громадян на соціальний захист, яке гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням [1]. Відповідно чинного законодавства соціальний захист в Україні включає в себе: схеми соціального страхування для осіб, що втратили роботу чи тимчасово втратили працездатність; фінансову та матеріальну допомогу різним категоріям відповідно до законодавства, а саме: субсидії, пільги, соціальні виплати та надання соціальних послуг.

Згідно зі ст.1 Закону України «Про соціальні послуги», під соціальними послугами розуміють комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем [2].

Проте соціальні послуги повинні бути, ще й орієнтовані на зниження вразливості людини та профілактику ризиків, що б було економічно вигіднішим і дієвим механізмом для забезпечення благополуччя, ніж розширення обсягу грошових допомог. Західні країни вже давно оцінили переваги такого механізму. Так, на початку XXI ст. в США на сферу послуг припадало 73% робочих місць, у Німеччині – 41%, в Італії – 35%. Частка сфери послуг у структурі ВВП у США складає 80% (зайняті 75% працівників), у країнах Західної Європи – 67–71% (понад 60%) [3, с. 43]. В Україні ці показники поки що менші.

Основними проблемами української системи соціального захисту є: - громіздка нормативно-правова база. Різноманітні пільги (за соціальною та професійною ознаками), соціальні виплати та соціальні послуги в Україні здійснюються відповідно 58 законів та більше ніж 120 підзаконних нормативно-правових актів; - занадто розгалужена система пільг та соціальних виплат, які є тягарем для Державного бюджету, а відтак на практиці не можуть бути реалізовані [4].

В енциклопедичній літературі [5, с. 115] «система» тлумачиться, як сукупність елементів, що характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують її цілеспрямований розвиток як цілого. З огляду на викладене можна дати визначення поняттю «система надання соціальних послуг» - це складна, відкрита соціально-економічна система, яка складається з сукупності державних органів і недержавних організацій, діяльність яких спрямована на надання соціальних послуг особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах, не можуть самостійно їх подолати та потребують сторонньої допомоги.

Основною метою системи надання соціальних послуг є розв'язання життєвих проблем, від яких потерпають особи чи соціальні групи. Втім, основними цілями, на досягнення яких повинно бути спрямоване функціонування такої системи, має бути профілактика негативних соціально-економічних явищ, сутність яких полягає в попередженні, запобіганні виникнення складних життєвих обставин, формами реалізації яких є, зокрема, соціальна реабілітація, інтеграція, реінтеграція тощо.

Отже, аналіз наукових джерел свідчить, що сучасна українська система надання соціальних послуг повинна здійснювати таку соціальну підтримку особам, соціальним групам, яка сприятиме в створенні умов для самостійного розв'язання їх життєвих проблем, у відновленні втрачених ними навичок і функцій, у подоланні або мінімізації негативних наслідків таких обставин, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних у них ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Міщенко К.С. Соціальні послуги у сферах зайнятості та соціального обслуговування: порівняльний аналіз та перспективи розвитку / К.С. Міщенко // Збірник науково-практичних досліджень, 2014. - С. 120-128
2. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 №966-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
3. Положительный опыт предоставления социальных услуг в странах Юго-Восточной Европы [Ж. Анселен, И. Боде, М. Муди и др.]; под ред. И. Фулц, М. Трейси. – М. : МОТ, 2008. – 135 с.
4. Плиса В. Особливості становлення, проблеми та перспективи розвитку страхового ринку в Україні / В. Плиса // Вісник Львів, ун-ту. Сер. екон. — Вил. 30. - 2011. - С. 158-167.
5. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / [За ред. В. М. Пічі. Вид. 2-ге, виправлене, перероблене та доповнене]. - Львів : «Новий Світ – 2000», 2013. - 616 с.

Томишин Б.І.
*Магістр II курсу спеціальності 231 «Соціальна робота»
Хмельницького інституту соціальних технологій
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
М. Хмельницьк, Україна*

ВОЛОНТЕРСТВО – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

Сучасне українське суспільство формує свою національну систему соціальної безпеки засновану на розвитку трьох складових: вільній ринковій економіці, представленій підприємницьким сектором, демократично обраній владі та добровільними громадянськими інститутами, що включають, головним чином, неурядові організації – незалежний сектор. Намагаючись подолати суспільні проблеми кожна із цих складових використовує відповідні інструменти впливу, громадський сектор ефективно оволодів та використовує з цією метою волонтерський рух. Важливою рисою нашого часу є відродження руху, який залучає громадян брати участь у зміні всіх сторін життя до кращого, формувати нові відносини в суспільстві, що в цілому сприятиме вирішенню багатьох проблем сьогодення [1, с. 51].

Сьогодні часто можна почути волонтерство як один із проявів активної громадянської позиції, а волонтерська діяльність, як вид активної соціально відповідальної поведінки, набула значного поширення у суспільстві. На тлі національного піднесення у період революції «Гідності» та завзятої боротьби за збереження української державності у період активної фази військового конфлікту «волонтери», навіть, стало модним трендом. Так, за оцінками ООН, волонтерський досвід у 2011 році мали лише 3-4% українців, то за дослідженням GfK Ukraine, проведеним у листопаді 2014 року, такий досвід мали вже 23% українців, з них 9% почали займатися волонтерством у період з листопада 2013 року. Більше половини українців (62%) визнає роль волонтерів у політичних змінах, а 81% схильні вважати волонтерський рух є обов'язковою складовою громадянського суспільства [2]. За даним соціологічного дослідження виконано Corestone Group та GfK Ukraine на замовлення Фонду родини Загорій у 2017 році біля 15% мешканців міст, де проживає понад 50 тис. населення, займались волонтерською діяльністю протягом останніх 12 місяців [3]. Згідно інформації представленої в цьому дослідженні майже половина опитаних (43%) займались волонтерською діяльністю індивідуально чи у складі ініціативних груп, найбільш поширеними напрямками волонтерство є допомога, людям похилого віку,

особам з інвалідністю, дітям, військовослужбовцям, бездомним тваринам та благоустрій територій.

Стрімкий розвиток волонтерського руху не міг залишитись поза увагою науковців та публіцистів, він привернув до себе увагу як суспільне явище і викликав цілу низку публікацій з даного питання. Так, у роботах І. Зверєвої, Г. Лактіонової, С. Савченка, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О. Безпалько, Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, В. Петровича розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Особливості роботи волонтерів у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді висвітлено у роботах О. Кузьменка, Н. Романової, С. Толстоухової. Питання менеджменту волонтерів вивчали Т. Журавель, Т. Спіріна, Н. Тимошенко.

Дослідження наукових та публіцистичних доробок у сфері волонтерської діяльності показало відсутність напрацювань у цій сфері, які б розкривали важливість волонтерство як інструменту забезпечення соціальної безпеки населення. Тому зараз важливо сконцентрувати увагу наукової спільноти на вивченні цього суспільного явище у контексті удосконалення й поширення існуючих громадських практик волонтерства та розвитку нових за ефективної підтримки з боку держави та органів місцевого самоврядування.

Досвід сучасності свідчить, що розвинутий волонтерський рух здатний ефективно протидіяти суспільним проблемам, формує відчуття приналежності та соціальної затребуваності серед населення, згуртовує народ та формує громадську свідомість, швидко реагує на нові «виклики» сьогодення і дає можливість заощадити час та ресурси державі, як суспільному апарату, у підготовці до реагування на ці «виклики» та подальшому розв'язанні існуючих проблем. Тому сьогодні, як ніколи, існує потреба усвідомлення державою значущості цього ресурсу та активізації з її боку зусиль з його розвитку та ефективного використання. Для цього необхідно відновити старі та розробити нові програми підтримки волонтерства, в основі яких лежали б механізми не фінансового стимулювання населення до такого виду діяльності, через розвиток та формування відповідних установок у молодіжній культурі.

В Україні існує багато невирішених соціальних проблем, саме усвідомлення необхідності активної участі громадян і суспільства в їхньому подоланні відкриває нові можливості, а також сприяє розвитку нових громадських ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Вивчення практики щодо волонтерської діяльності в країнах європейського союзу з метою її запровадження в Україні / Звіт про науково-дослідну роботу / Національна академія наук України Центр перспективних соціальних досліджень [Авторський колектив: Ільчук Л.І., Давидюк О.О., Плечко С.П., Петренко Ю.М., Куц О.І., Голубкова І.В., Штихалюк О.М.] – К., 2014 – 117 с.
2. Волонтерський рух в Україні // GfK Ukraine. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09-01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf.
3. Результати дослідження «Участь населення у благодійних та волонтерських проектах» виконано Corestone Group та Gfk Ukraine на замовлення Фонду родини Загорій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1ENfjDBcLH-b00v-DCG0XzYRMunTiW2Rc/view>

Секція 4. Корпоративна соціальна відповідальність

Губар О.Є.

*к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення
Черкаського державного технологічного університету
Черкаси, Україна*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ: СУЧАСНА ПАРАДИГМА

Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року зазначає: «Перехід України до сталого економічного розвитку, її інтеграція до європейського і світового співтовариства вимагають запровадження сучасної практики взаємодії держави і бізнесу, а також бізнесу і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку суспільства» [1]. В даний час поняття колективної соціальної відповідальності страхового бізнесу (надалі - КСВ) в Україні ще не сформовано повною мірою, а реалізація положення КСВ «страхова компанія – суспільство» поки що не знайшло системного поширення на вітчизняному страховому ринку.

Низький рівень розвитку КСВ страхового бізнесу України здебільшого зумовлений наслідками фінансової кризи 2014 - 2015 рр. та різким скороченням обсягів надходжень страхових премій. Кількість страхових компаній щорічно зменшується: станом на 30.06.2017 р. порівняно з аналогічною датою на 2016 рік, кількість компаній зменшилася на 43 [2]. В умовах обмежувального економічного середовища стабільний розвиток на ринку страхових послуг визначають такі фактори, як своєчасна виплата страхових відшкодувань, рівень сервісу, участь компанії у громадському житті. Як відзначає А. В. Шибяєва, критеріями надійності й стабільності страхової компанії стають не прибуток і страхові премії, а усвідомлення (насамперед, на рівні топ - менеджменту страхової компанії) корпоративної відповідальності страхового бізнесу й асоціювання страховика частиною громадянського суспільства (модель «корпоративного громадянства») [3, с.219].

В даний час практика колективної соціальної відповідальності поширена в незначній кількості страхових компаній України та носить несистемний, ситуаційний характер. До цього часу має місце досить низький рівень усвідомлення доцільності включення соціальної відповідальності бізнесу у стратегію управління компанією. Це можна пояснити такими причинами:

- орієнтація страхових компаній на короткострокову перспективу;
- нерозуміння значення корпоративної соціальної відповідальності для стабільного розвитку компанії;
- слабкість страхового бізнесу в цілому, зумовлена кризовими явищами економіки України;
- психологічна невпевненість, зумовлена недовірою населення України до страхування.

Соціально відповідальну діяльність здійснюють переважно системні компанії – лідери страхового ринку України, в більшості яких впроваджені міжнародні стандарти менеджменту якості ISO 9001:2009. Практика застосування принципів корпоративного управління відповідно до стандартів ЄС у діяльність вітчизняних страховиків є відносно новою і набула свого поширення, починаючи в 2016 року. Наводимо в хронологічній послідовності список компаній, де затверджений та діє кодекс корпоративного управління (даний перелік не є вичерпним): ПрАТ «Страхова компанія «РАРИТЕТ»» (2009 р.), ПрАТ «Страхова компанія «Кремій»» (2012 р.), ПрАТ «ОНІКС» (2013 р.), ПрАТ «Українська охоронно-страхова компанія» (2013 р.), ПрАТ «Українська акціонерна страхова компанія АСКА» (2013 р.), ПрАТ «Арсенал страхування» (2015 р.), ПрАТ «Страхова компанія «АХА Страхування» (2016 р.), ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» (2016 р.), НАСК «Оранта» (2016 р.), ПрАТ «Страхова компанія «Український фінансовий альянс» (2016 р.), ПрАТ «СК «Юнівес» (2016 р.), ПрАТ СК «Арма» (2017 р.), ПрАТ «Страхова компанія «Євроінс Україна» (2017 р.).

Серед існуючих об'єднань страховиків на вітчизняному страховому ринку, велику увагу розвитку соціальної відповідальності страхового бізнесу приділяє Ліга страхових організацій України, яка задекларувала основні принципи СВБ у Хартії соціальної відповідальності та ділової репутації учасників страхового ринку (надалі – Хартія). Відповідно до Хартії, страхові компанії - члени Ліги страхових організацій України в своїй діяльності дотримуються наступних принципів:

- *верховенство права - правове регулювання страхової діяльності;*
- *конкурентність - учасники не заперечують про право страхувальників на вільний вибір видів страхування та страховика;*
- *стабільність - забезпечення надійного і привабливого ринку страхових послуг шляхом підвищення капіталізації, забезпечення ефективності управління страховою та фінансовою діяльністю страховика;*

– довіра - внутрішня рушійна сила розвитку страхового ринку, основана на моральній та матеріальній відповідальності страховика перед страхувальником (застрахованим, вигодонабувачем) [4].

В контексті європейської інтеграції, перспективою для розвитку соціальної відповідальності страхового бізнесу є реалізація діяльності в наступних напрямках:

- адаптація страхового законодавства України до нормативів ЄС;
- реалізація принципів концепції «Загального блага» [5, с.157].
- посилення захисту прав споживачів страхових послуг через створення інституту омбудсмана з питань страхування;
- обов'язкове ліцензування страхових агентів.

Реалізація діяльності страховиків та держави в даних напрямках дозволить не лише успішно адаптувати національне законодавство до вимог нормативів ЄС, а й зміцнити страховий ринок в цілому, створивши привабливі та прозорі умови для інвестування коштів як страхувальників

Список використаних джерел:

1. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_razvitiu_svb_v_ukrayini.pdf.

2. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2017 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00621.pdf>

3. Шибаева А. В. Рекламная кампания страховщиков как инструмент реализации корпоративной социальной ответственности страхового бизнеса / А. В. Шибаева // Культура народов Причерноморья. - 2012. - № 232. - С. 218-220.

4. Хартія соціальної відповідальності та ділової репутації учасників страхового ринку - членів Ліги страхових організацій України - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uainsur.com/our-news/6872/>

5. Регулювання сфери фінансових послуг в праві Європейського Союзу та України. Посібник/ Центр порівняльного права при Міністерстві юстиції України. - 192 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/23447.docx

Городнюк З. В.
студентка 1-го курсу, спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна
науковий керівник:
к.е.н., доцент **І.О.Журба**

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У БІЗНЕСІ

Постановка проблеми. Розглянута проблема корпоративної соціальної відповідальності та можливі методичні підходи до її вимірювання і оцінки ефективності. При цьому робиться спроба сформулювати ознаки, оцінювання яких, дасть можливість більш точно характеризувати рівень розвитку корпоративної соціальної відповідальності на різних рівнях її прояву і перш за все на рівні підприємства [1].

Актуальність. Актуальність вивчення корпоративної соціальної відповідальності в Україні посилюється тією обставиною, що вітчизняне господарське середовище не пройшло у своєму історичному розвитку необхідних етапів, які у західному суспільстві призвели до усвідомлення важливості філософії соціальної відповідальності [2]. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності є актуальним сьогодні. Вона має вплив на бізнес і сталий розвиток суспільства.

Економічною наукою доведено і підтверджується практикою, що для забезпечення стійкого розвитку соціальна відповідальність бізнес-організацій має не менше значення, ніж розвинута економічна інфраструктура, політична стабільність або втілення в життя проектів інноваційного розвитку [3]. І тому концепцію корпоративної соціальної діяльності поширюють та намагаються інтегрувати у свою ділову активність, насамперед, усі великі вітчизняні підприємства, банки, корпорації.

Мета. На основі методологічній бази узагальнити та сформулювати засади і ознаки, оцінювання яких, дасть можливість більш точно характеризувати рівень розвитку(КСВ) на різних рівнях його прояву за допомогою доробок, що зробили можливим висунення концепції корпоративної соціальної відповідальності, а також опрацювати ці доробки.

Основні результати дослідження. Питання корпоративної соціальної відповідальності розглядається багатьма вченими. Вагомий вклад у становлення, розвиток та дослідження особливостей соціально-відповідального підходу до ведення виробничої діяльності внесли вітчизняні

та зарубіжні вчені, серед яких: І. Акімова, Ю. Благов, Т. Бредгард, П. Друкер, Ф. Євдокімов, А. Керолл, Ф. Котлер, С. Літовченко, М. Мескон, Дж. Мун, Г. Назаров, Л. Ненсі, В. Нижник, О. Осінкіна, І. Петрова, Ю. Саєнко, О. Степанова, О. Філіпченко, П. Яницький та ін. Проте, у науковій літературі не існує єдиної думки щодо базових складових концепції корпоративної соціальної відповідальності. Тому, виникає необхідність у науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних основ розробки механізму формування соціальної відповідальності та практичних рекомендацій щодо його впровадження в управлінні підприємством будь-якого типу [3].

Звертаючись до теоретичних засад варто зазначити, що у багатьох розроблених теоріях концепція корпоративної соціальної відповідальності часто заміщувалася іншими визначеннями, які на думку науковців краще відображали суть відносин компанії та суспільства. Так, найбільш відомими серед них є «соціальна відповідальність бізнесменів», «корпоративна соціальна діяльність», «корпоративна соціальна чуттєвість», «етика бізнесу», «корпоративне громадянство» тощо. Щоб поєднати існуюче розмаїття підходів А. Керолл запропонував розглядати концепцію корпоративної соціальної відповідальності як узагальнення своєрідного «ядра», яке узгоджується з іншими теоріями або трансформується у них.

А це, в свою чергу, дозволило науковцям згрупувати всі існуючі теорії та виділити основні підходи до концепції корпоративної соціальної відповідальності підприємств. Відповідно до найпоширенішої класифікації теорій корпоративної соціальної відповідальності головним критерієм поділу виступає рівень сприйняття власниками та керівниками ідеї соціальної відповідальності підприємства. При цьому виділяють три підходи до розуміння корпоративної соціальної відповідальності.

В сучасній науковій літературі існує також ряд моделей соціальної відповідальності бізнесу, що відображають основні тенденції формування системи корпоративної соціальної відповідальності у компаніях різних країн. Як правило, виділяються американська, британська, європейська та японська моделі корпоративної соціальної відповідальності. Кожна з них враховує специфіку на ринку праці відповідної держави.

Для аналізу КСВ потрібно також зупинитись на методологічних і методичних підходах щодо оцінки впливу КСВ на показники діяльності підприємства. Аналіз літератури показує, що досить велика увага приділялася загальнотеоретичним питанням. Таким як підходи і моделі, а також опис загальних вигід від дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності. Проте оцінка економічного та соціального

ефекту від упровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємстві є дуже складною проблемою.

Для оцінки ефективності реалізації соціальної відповідальності стратегії компанії в світовій практиці визначають показники, за якими може здійснюватися моніторинг і контроль соціальної діяльності компанії. Існує декілька основних груп показників: група показників соціальної відповідальності перед працівниками; група показників навколишнього середовища; група показників поведінки компанії на ринку; група показників залучення до життя громадянськості.

В Україні показники соціально відповідального бізнесу викладені в Меморандумі про соціальну відповідальність бізнесу, який учасники Форуму соціально відповідального бізнесу України прийняли 16 грудня 2005 року. Згідно цього документу започатковано такі групи показників як, – відповідальність перед споживачами; відповідальність перед постачальниками; відповідальність перед персоналом; екологічна відповідальність і показники відповідального ставлення організації до суспільства.

Ці групи показників відповідають 10 принципам Глобального договору ООН, відповідним документам Європейського Союзу, українському законодавству та розумінню соціальної відповідальності лідерами бізнесу в Україні. Але, на жаль, в Україні відсутні чіткі і зрозумілі критерії оцінки корпоративної соціальної відповідальності. уявлення про те, які етичні принципи сучасного бізнесу та економічні вигоди соціально відповідальної поведінки. Вивчення досвіду, накопиченого іноземними корпораціями та міжнародними інститутами в цій галузі, є корисними для розуміння сутності соціальної відповідальності, однак просте копіювання західних принципів і стандартів без урахування українських особливостей не може бути вирішенням проблеми. Все це вимагає уточнення формулювань, визначення принципів та критеріїв оцінок для формування методичних підходів до дослідження та аналізу проблеми.

Узагальнюючи зарубіжні і зокрема російські та українські методики оцінки ефективності КСВ, слід зазначити, що в їх основі покладені кількісні підходи до врахування наявності (або відсутності) позитивних параметрів у компанії–респондента тих чи інших показників в відповідних групах та визначення якісного інтегрального індексу соціальних інвестицій для і–ої компанії $IK(i)$ показує рівень комплексності соціальної діяльності компанії (одиниця виміру – відсотки).

Якісний індекс соціальних інвестицій покликаний оцінити ступінь комплексності і повноти такого явища, як корпоративна соціальна

відповідальність. Проте комплексність цього індексу обмежується наявністю різних соціальних заходів, але не їх рівнем прояву.

Висновки. Отже, соціальна відповідальність є важливою проблемою, яка ще не достатньо вирішена не лише в Україні, а й у багатьох країнах світу проте вчені плідно працюють у цій сфері та намагаються знайти шляхи подолання даної проблеми.

На сьогодні відкритим залишається ще і питання визначення поняття «корпоративна соціальна відповідальність», яке б враховувало основні напрями реалізації подібного підходу у діяльності підприємства та визначало цільові групи, щодо яких вони спрямовані [1].

Список використаних джерел:

1. Маєвська Н. І. Проблеми та перспективи формування корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс] / Н. І. Маєвська – Режим доступу до ресурсу: 2. <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2011-2/doc/4/02.pdf>.

Середа В.О.

Студент 1 курсу спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

Черкаського державного технологічного університету

Черкаси, Україна

Науковий керівник:

К.е.н., доцент Журба І.О.

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це філософське поняття, що визначає позицію компанії щодо своєї країни, суспільства, співробітників та навколишнього середовища. Сучасна компанія розуміє свою відповідальність і прагне стати компанією з «людяним обличчям».

Основними причинами обмеженого поширення та гальмування впровадження КСВ в Україні можна назвати такі: недостатнє законодавче забезпечення з питань КСВ, несприятливе бізнес-середовище, корупція, бюрократичні перешкоди, недостатність дій держави у встановленні інституту соціального партнерства, недостатнє усвідомлення місії бізнесу та взаємопов'язаності економічної та соціальної складових економічного розвитку, недооцінення значення соціальних ресурсів у стійкому розвитку, нівелювання моральних цінностей керівництва компаній, неналежне

опрацювання наукою прикладних засад впровадження КСВ у стратегію управління підприємства, викривлене розуміння КСВ як піару або процесу приховування прибутку [1 с.11].

На початку ХХІ ст. відбулись суттєві зміни в суспільному, політичному та економічному житті світу загалом та України зокрема. Посилення процесів глобалізації, інтеграція України у світову економіку, перехід до сталого розвитку потребують розробки комплексу заходів з боку держави, бізнесу, соціуму, спрямованого на посилення відповідальності всіх суб'єктів соціально-економічної сфери та створення умов для стабільного розвитку суспільства. Одним із інструментів цих заходів є впровадження практики корпоративної соціальної відповідальності, яку слід розуміти як систему економічних, соціальних, екологічних заходів, а також етичних норм і цінностей компанії, які реалізуються на основі постійної взаємодії із стейкхолдерами і спрямовані на зниження ризиків, довгострокове поліпшення іміджу та ділової репутації компанії, а також на зростання капіталізації, набуття конкурентних переваг і стратегічної стійкості бізнес-структури [2 с. 55].

За даними дослідження «Монітор корпоративної соціальної відповідальності» **КСВ фактори визначають імідж компанії на 49%, її бренд – на 35%, а фінансовий стан – на 10%.** Результати проведених досліджень підтверджують, що лише половина суб'єктів господарювання (53,3%) підтримує необхідність впровадження політики КСВ, 41,1% підприємств не вважають це за потрібне, а 5,6% бізнес-структур вказали на відсутність потреби запровадження КСВ. Підприємства здебільшого розглядають КСВ як необхідність здійснення благодійних програм, розвиток персоналу, чесне ведення бізнесу, дотримання прав людей. Водночас незначна кількість менеджерів різних фірм КСВ розуміє як спосіб забезпечення необхідної підзвітності, ступеня прозорості, відповідного рівня етичної поведінки, здійснення заходів щодо покращення екології, участь у регіональних програмах розвитку тощо. Основна частина заходів КСВ здійснюється щодо захисту здоров'я та безпеки споживачів, а також у сфері трудових відносин, зокрема, сприяння розвитку персоналу, запобігання дискримінації та випадкам використання дитячої і примусової праці, покращення умов праці тощо [3].

Для поширення КСВ в Україні доцільно запровадити пільгове оподаткування компаній-практиків забезпечення корпоративної соціальної відповідальності, здійснювати широке інформування про напрями КСВ, позитивні результати від її впровадження, стимулювати підприємства шляхом створення сприятливого середовища для їхньої діяльності,

активізувати інвестиційні та інноваційні процеси, сформувавши відповідне законодавче та інституційне забезпечення з питань КСВ, запровадити обов'язкове подання нефінансової звітності, створити ефективну систему суспільного діалогу з урахуванням інтересів усіх сторін.

Список використаних джерел:

1. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : моногр. / А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін. 2012. – 501с.
2. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність і проблеми її сприймання суспільством / А.М. Колот // Соціально-трудова відносина – 2013. – № 2 (6). – С. 6–16.
3. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку. -К.: Вид-во “Фарбований лис”, 2010-56 с.

**Секція 5. Актуальні
проблеми теорії та
практики соціального
управління**

Занора В.О.
*к.е.н., старший викладач кафедри менеджменту та
економічної безпеки
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРОЕКТАМИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Соціально-економічні зрушення в країні та світі, наявність протиріч у досягненні економічного благополуччя та соціальної безпеки в Україні, на що звертають увагу науковці у наукових напрацюваннях останніх років, зокрема, у [1], зростання важливості забезпечення належного рівня соціальної безпеки громадянину та суспільству в цілому актуалізують дослідження проблематики управління соціальними проектами, що характеризується недостатньою опрацьованістю методологічних засад та відсутністю ґрунтовних наукових праць у цьому напрямі.

Орієнтація українського суспільства на Європейський Союз (ЄС) спонукає не лише до вивчення досвіду держав-членів ЄС в контексті забезпечення соціальної безпеки, а й до впровадження кращих світових практик, однією з яких є використання методології управління проектами для реалізації соціальних ініціатив, та посилення соціальної відповідальності. Зауважимо, що Україна визначилась зі стратегічною метою щодо формування в країні високорозвинутої соціально орієнтованої економіки, що зазначено у Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленою Указом Президента України № 5 від 12.01.2015 р. [2]. Передбачено, що соціально орієнтована економіка має ґрунтуватись на основних двох чинниках: знаннях та нововведеннях.

Серед прогресивних форм управління, що надають можливість забезпечити високий рівень результативності реалізації соціальних ініціатив, вирішення соціальних проблем працівників та суспільства у цілому, виокремлюємо проектне управління. Зрозуміло, що розглядаючи соціальні ініціативи в якості проектів, неодмінним є застосування методології управління проектами щодо їх реалізації. У такому випадку варто надати визначення категорії «соціальний проект», що ґрунтується звичайно на загальному визначенні терміну «проект», однак зі зміщенням акценту саме на соціальну складову.

Для початку наведемо визначення терміну «проект», що наведено у Керівництві до збірки знань з управління проектами (Керівництво РМВоК guide) [3]. Проект – це тимчасові зусилля, що направлені на створення унікального продукту, послуги чи результату [3]. Вважаймо, що наведене визначення є першоджерелом для розуміння категорії «проект», лаконічно та чітко визначає сутність соціального проекту, що потребує, як вже зазначалося, додавання єдиної складової, яка характеризує соціальну його направленість.

Тобто, соціальний проект – це проект з визначеними соціальними завданнями та метою. За інформацією, що наведена на сайті міжнародної організації культурних відносин та освітніх можливостей Об'єднаного королівства Великої Британії British council, метою проекту є здійснення соціальних змін, які будуть корисні індивідууму, громаді або суспільству [4]. У такому випадку термін «соціальний проект» у стислому варіанті можна визначити як тимчасові зусилля щодо створення унікального продукту, послуги чи результату, які будуть корисні індивідууму, громаді або суспільству.

Ознайомившись з визначеннями таких категорій як «соціальна політика», «соціальний розвиток», «соціальна робота» (в якості виду діяльності) [5], «соціальні новації», можемо сформулювати таке визначення «соціального проекту» – це тимчасові зусилля щодо створення унікального продукту, послуги чи результату, направлених на задоволення соціально-гарантованих і особистісних інтересів і потреб різних груп населення, на створення умов, які допомагають відновленню або поліпшенню здатності людей до соціального функціонування.

Одним із завдань соціальних проектів в Україні є реалізація соціальних новацій. Соціальні новації – це нові рішення (продукти, послуги, моделі, ринки, процеси тощо), які одночасно задовольняють соціальну потребу (результативніше, ніж існуючі рішення) і призводять до нових або покращених можливостей та відносин й ефективнішого використання активів та ресурсів. Іншими словами, соціальні інновації є корисними для суспільства та покращують здатність суспільства діяти [6, с. 18].

У подальшому серед основних завдань дослідження проблематики управління соціальними проектами в Україні доречно виокремити його особливості з метою ймовірного уточнення термінологічного базису, а також повноцінної розробки методологічних засад.

Список використаних джерел:

1. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.
2. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
3. A guide to the project management body of knowledge 5th ed. / Project management institute, Inc. – Newtown square, Pennsylvania, 2013. – 589 p.
4. British council [Electronic Resource]. – Mode of access : <https://www.britishcouncil.org/>.
5. Кизименко Л.Д., Бедна Л.М. Словник-довідник соціального працівника (для студентів та соціальних працівників): Міні-глосарій / Л.Д. Кизименко, Л.М. Бедна. – Львів: ДЦ МОУ, 2000. – 67 с.
6. Caulier-Grice J., Davies A., Patrick R. & Norman W. Defining Social Innovation / Julie Caulier-Grice, Anna Davies, Robert Patrick & Will Norman / Overview of Social Innovation, 31 May 2012. – Part 1. – 43 p. (The Young Foundation (2012) Social Innovation Overview: A deliverable of the project: «The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe» (TEPSIE), European Commission – 7 th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research).

Лисенко С.Ю.

студент магістратури спеціальності «Соціальне забезпечення»

Черкаського державного технологічного університету

м. Черкаси

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри

соціального забезпечення ЧДТУ Тернова Л.Ю.

ПРОБЛЕМИ УЧАСНИКІВ АТО І СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Тема гібридної війни, яка розпочалася навесні 2014 року з анексії Криму та вторгнення російських військ на територію суверенної України не

буде вичерпана ніколи. Для України ця тема є і буде у найближчі часи особливо актуальною, гострою і болісною.

На протязі практично всіх років незалежності України, збройним силам не приділялося достатньої уваги зі сторони держави. Тому у 2014 році, фактично з нуля створювалися бойові підрозділи, які в основній своїй масі склалися з добровольців-патріотів, що не мали бойового досвіду, а деякі навіть не служили строкову службу. До зброї стали програмісти та економісти, підприємці і юристи, сантехніки та водії. Формування підрозділів йшло фактично в бойових умовах. До цих підрозділів належать такі добровольчі батальйони як «Донбас», «Айдар», «Азов», «Дніпро», «Київ», «Правий сектор», «УНА-УНСО» та інші батальйони територіальної оборони, які були сформовані майже в кожному обласному центрі України. Протягом 2014-2015 років майже всі добровольчі увійшли до складу збройних сил України або інших силових структур. Лише Добровольчий Український Корпус «Правий сектор» та батальйон «УНА-УНСО» не погодилися на підпорядкування державним структурам [6].

На початковому етапі матеріальне забезпечення добровольчих формувань і боєздатних підрозділів армії взяли на себе прості громадяни України. У квітні-травні 2014 року почав формуватись волонтерський рух. На кошти, зібрані добровільними внесками громадян, закуповувалися продукти, амуніція, форма, необхідне обладнання. Адже на той час видатки на армію були мізерні і не могли забезпечити нормальне функціонування армійських підрозділів та добровольчих формувань. Україна впродовж багатьох років скорочувала озброєння. Армія була єдиним силовим відомством, видатки на утримання якого в країні постійно зменшувалися. Тільки після анексії Криму Росією та початку збройного конфлікту на Донбасі у 2014 році видатки на армію у бюджеті на 2015 рік були збільшені утричі - до понад 44 млрд. грн (проти менше 30 млрд. грн у 2014 році) [4].

Згідно даних державної служби України у справах ветеранів війни та учасників АТО станом на 01.11.2018 року за інформацією, що надійшла від відомчих комісій щодо надання статусу учасника бойових дій особам, які брали участь у проведенні антитерористичної операції, статус учасника бойових дій надано 354112 особам. Зазначена інформація про осіб, яким надано статус учасника бойових дій відомчими комісіями надається до Служби у місячний строк відповідно до частини третьої пункту 6 Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 413 [5].

Зрозуміло, що без цілеспрямованої державної підтримки учасники АТО не зможуть протистояти негативним наслідкам, які відбуваються у суспільстві, вони будуть постійним джерелом соціальної напруженості. Саме тому виконавчій владі потрібна низка дієвих соціальних заходів, необхідних для стабілізації та забезпечення належного рівня життя. Так, згідно указу президента України від 18 березня 2015 «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції» Мінсоцполітики розробило План заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників АТО, затверджений розпорядженням Кабінету міністрів України від 31 березня 2015 № 359-р [2]. Виконання цього Плану заходів сприятиме посиленню соціального захисту учасників антитерористичної операції, проведення заходів з психологічної реабілітації та соціальної адаптації демобілізованих військовослужбовців, які брали участь у захисті Батьківщини, і створення загальнодержавної системи реабілітації учасників антитерористичної операції з урахуванням зарубіжного досвіду адаптації військовослужбовців в постконфліктних ситуаціях.

В ході дослідження було проаналізовано низку нормативних актів, які стосуються учасників АТО, і були зроблені наступні висновки:

1. Соціальний захист учасників антитерористичної операції знаходиться на доволі низькому рівні. Недосконалість, а часом і просто відсутність законодавчої бази з певних питань, не дає змоги учасникам антитерористичної операції реалізувати свої конституційні права в повній мірі. Практично відсутня законодавча база для забезпечення соціальних гарантій бійцям добровольчих батальйонів. Враховуючи вищевикладене було би доцільно:

- вдосконалити нормативно-правове забезпечення у сфері соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей;

- вдосконалити міжвідомчу координацію органів, які беруть участь у формуванні та реалізації соціальної політики, що стосується учасників АТО;

- підвищити якість та ефективність надання соціальних послуг учасникам АТО;

- розробити дієві довгострокові заходи з всебічної підтримки учасників АТО в межах місцевої громади, шляхом забезпечення ресурсами Комплексної програми підтримки.

2. Отримання статусу учасника бойових дій затягується на місяці, деяким бійцям-добровольцям взагалі відмовляють у видачі посвідчення і їм необхідно в судовому порядку відстоювати своє право на отримання відповідного статусу. Адже без статусу учасника бойових дій державні

пільги недоступні.

Тому рекомендовано саме для цієї категорії військових створювати місцеві комплексні програми. Для кожного міста України такі програми повинні розроблятися індивідуально, враховуючи фінансові можливості бюджету і потреби учасників АТО. Також варто запропонувати не лише фінансову підтримку, а й забезпечення бійців психологічною допомогою та надання можливості безкоштовного проходження курсів з професійної перекваліфікації. Також не варто забувати про сім'ї загиблих, які теж потребують, як матеріальної підтримки, так і психологічної допомоги. Для них повинні бути окремі програми, які би забезпечували достойне існування сім'ям загиблих Героїв. Наприклад виплата щомісячної допомоги в сталій сумі, виплата разової допомоги на встановлення надгробків, звільнення дітей від сплати за харчування та педагогічні послуги в навчальних закладах, пільгові умови для вступу у вищі навчальні заклади, організація відпочинку та оздоровлення дітей [3, с. 145].

Таким чином, діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на регіональному рівні врядування має бути спрямована на: участь у формуванні соціальної політики стосовно учасників антитерористичної операції, забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції, здійснення заходів щодо увічнення пам'яті загиблих під час проведення антитерористичної операції, ліквідації соціальних наслідків воєн та воєнних конфліктів, щодо патріотичного виховання населення та удосконалення механізму соціальної підтримки учасників антитерористичної операції.

Але найважливіші серед заходів - посилення соціального захисту учасників антитерористичної операції та посилення контролю за виконанням чинного законодавства стосовно соціального захисту учасників антитерористичної операції на місцях.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України №835/2014 від 29.10.2014 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додаткових соціальних гарантій окремим категоріям громадян» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835/2014>.
2. Указ Президента України від 18 березня 2015 р. «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції» [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://dsvv.gov.ua/normatyvno-pravova-baza/prezydent-zatverdyv-dodatkovy->

zahody-schodo-posyleniya-sotsialnoho-zahystu-uchasnykiv-ato.html.

3. Макарова О. В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки / О. В. Макарова. // Монографія. – 2004. – С. 328.

4. Сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mil.gov.ua/>.

5. Сайт державної служби України у справах ветеранів війни та учасників АТО [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dsvv.gov.ua/dostup-do-publichnoji-informatsiji/informatsiya-schodo-nadannya-statusu-uchasnyka-bojovyh-dij.html>.

6. Мобілізація. Права мобілізованих [Електронний ресурс] // Все про бухгалтерський облік. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://ato.vobu.com.ua/page2.ukr.html>.

Ткаленко Н.В.¹, Тернова Л.Ю.²

*¹д.е.н., професор, Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів, Україна*

*²к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ В ЯКОСТІ ДРАЙВЕРА ІННОВАЦІЙНОГО ПОСТУПУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах одним із основних пріоритетів, який визначає стратегію економічної безпеки держави, досягнення граничних значень ресурсного потенціалу і можливостей його розвитку, а також рівень ефективності використання ресурсів, є інноваційний розвиток національної економіки. Осмислення та систематизація зарубіжного досвіду підтримки рівня економічної безпеки інструментами інвестиційно-інноваційної політики дозволила визначити, що створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій, постійна модернізація виробництва, підвищення професійного, освітнього рівня людського потенціалу стають необхідними й обов'язковими умовами стійкості і самозбереження національної економіки [1].

Досягнення окремого співробітника сьогодні все частіше визначаються не його присутністю на підприємстві, а кінцевою результативністю після

виконання робіт, мова йде не про знання або професійні навички, а головним визначають поведінку, уявлення людини, його самовіддачу справі. Такі якості неможливо вимірювати формальними кількісними показниками, вони складають основу нематеріальної праці, де головним положенням стає робота над самим собою, передусім завдяки можливостям сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

В умовах розбудови постіндустріального суспільства в Україні фактор людського потенціалу має перебрати на себе роль драйвера. Основний висновок сучасної економічної теорії стосовно людського потенціалу полягає в тому, що в сучасних умовах підвищення якості та зміни характеру робочої сили має більше значення, ніж зростання фондоозброєності праці. Сьогодні контроль над виробництвом поступово переходить від власників монополій на матеріальний капітал до тих, хто володіє знаннями.

Найбільш важливими компонентами людського потенціалу є професіоналізм, здатність до творчості та інновацій, комунікативні якості, інтелектуальні здібності. Фундаментом такого розвитку людського потенціалу стають освіта та професійна підготовка. Новітні інформаційні процеси завдяки інформатизації всіх видів діяльності та виникненню нової інтелектуальної людини спричиняють кардинальні зміни в ціннісних орієнтаціях людей сучасної формації [2].

Важливою характеристикою людського потенціалу національної економіки є те, що він як драйвер має вирішальний вплив на формування інтелектуального забезпечення інноваційного поступу країни. Ключовими питаннями розвитку постіндустріального суспільства стають: інтелектуалізація зі здатністю до постійних інновацій, соціалізація з пріоритетом якомога повного самовиразу особистостей, екологізація виробництв і середовища життєдіяльності. У ХХІ ст. успіху досягатимуть ті країни, де забезпечуватимуться оптимальні пропорції між творчою енергією людини та іншими ресурсами. У процесі формування й економічного функціонування людського потенціалу використовуються суспільні інформаційні фонди, а в результаті творчої інтелектуальної праці виникає інновація. У більш широкому розумінні інтелект як ресурс розвитку – це потенційна та реальна здатність нації підтримувати «творчу енергетику» у всіх сферах діяльності – науці, політиці, бізнесі, культурі [3].

Є всі підстави трактувати людський потенціал з точки зору драйвера інноваційного поступу, як сукупність здібностей, навичок, освітніх і кваліфікаційних характеристик індивідів, які дають змогу генерувати нові знання, продукувати інновації, що доцільні для застосування у тій чи іншій сфері суспільного відтворення, і визначають напрями, швидкість створення

та подальшої реалізації елементів інноваційного ресурсу.

Людський потенціал, як складна система, вирізняється цілісністю та єдністю його складових. Їх взаємодія забезпечує появу таких нових властивостей, як структурність, ієрархічність, емерджентність, автономність, унікальність, множинність проявів і описів, динамічність, адаптивність, взаємозалежність із зовнішнім середовищем, саморозвиток.

Фактори впливу:

- інституційні; - економічні; - природні

Людський потенціал країни

Функції драйвера

▶ Психофізична підсистема	- визначення напряму формування інноваційного ресурсу;
▶ Новаторська підсистема	- встановлення швидкості продукування нових елементів системи інноваційного ресурсу;
▶ Організаційна підсистема	- ідентифікація готовності суспільства до споживання інноваційного ресурсу
▶ Інтелектуальна підсистема	
▶ Професійно-кваліфікаційна підсистема	

Рис. 1. Структура людського потенціалу країни як драйвера інноваційного поступу [4]

Професійно-кваліфікаційна підсистема людського потенціалу складається з вмінь, навичок, професійних знань населення країни, які визначаються рівнем освіти. Психофізіологічна підсистема характеризує стан фізичного і морального здоров'я, ступінь працездатності населення тощо. Інтелектуальна підсистема людського потенціалу охоплює можливості до творчого виконання своїх професійних обов'язків, нетрадиційного підходу до вирішення завдань, інтелектуальні та когнітивні здібності, схильність до розширення пізнань у суміжних областях. В постіндустріальному суспільстві особливої значущості набуває підсистема новаторства. Вона характеризується прагненням людини до постійного розвитку та безперервної освіти, адаптивністю до нових умов діяльності. Також на значну увагу заслуговує організаційна підсистема людського потенціалу. У її складі ми пропонуємо виділяти кілька потенційних базових компонентів, серед яких лідерські, комунікативні, управлінські, мотиваційні якості (рис. 1).

Внаслідок зростання науково-технічного прогресу в людському потенціалі відбуваються істотні зміни. Це зумовлено більш глибоким

пізнанням законів розвитку суспільства, зростанням рівня складності техніки та технологічних процесів, збільшенням обсягу розумової праці та вимог до кваліфікації працюючих. Через це ускладнюється професійно-кваліфікаційна структура населення, яка бере участь у формуванні людського потенціалу.

Виходячи з визначення людського потенціалу як драйверу інноваційного поступу, можна виділили три групи чинників впливу:

- 1) природні, а саме: творчі здібності індивідів, здоров'я населення, демографічна ситуація в країні, стан навколишнього середовища;
- 2) макроекономічні: державна демографічна політика, політика зайнятості, стан трудових ресурсів, фінансування сфери науки та освіти, величина національного доходу на душу населення, система соціального захисту, механізм ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів, інноваційна й амортизаційна політика, система оплати праці;
- 3) інституційні: законодавче регулювання інтелектуальної діяльності, механізм захисту об'єктів інтелектуальної власності).

Основні функції людського потенціалу як драйвера полягають у визначенні напрямку і швидкості інноваційного поступу країни та ідентифікації готовності суспільства до трансформаційних змін. Вибір цих функцій пояснюється тим, що при імплементації інноваційно-орієнтованої моделі економічного розвитку в умовах розбудови постіндустріального суспільства індивід є центральною ланкою, носієм ідей, знань, здатності до творчої, наукової діяльності і до сприйняття результатів. Без наукових кадрів, винахідників, розробників як елементів інтелектуальної підсистеми інноваційного ресурсу і водночас складової людського потенціалу країни неможливе існування науково-технічної та інноваційної діяльності. А отже, неможливим стає інноваційний поступ країни та її трансформація до постіндустріального суспільства. Потужний людський потенціал є вирішальним виробничим фактором як сучасності, так і майбутнього світу.

Список використаних джерел:

1. Тернова Л.Ю. Інвестиційно-інноваційна політика підтримки економічної безпеки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством/Л.Ю. Тернова. – Чернігів, 2016. – 20 с. - Режим доступу: https://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/dis/aref_ternova.pdf
2. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI ст. : [навч. посіб.] / [В. Литвин, В. Андрющенко, А. Гужій]. – К., 2004. – 638 с.
3. Шовкун І.А. Інтелектуальний ресурс економічного розвитку/І.А. Шовкун//

Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 14–33.

4. Людський капітал як основа інноваційного розвитку національної економіки / Н. В. Ткаленко // [Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка.](#) - 2015. - Т. 20, Вип. 3. - С. 66-70. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_3_16

Фастовець О.О.

*Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму
Національного університету фізичного
виховання та спорту України*

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ТУРИЗМУ В ШВЕЦІЇ

Як зазначено у Манільській декларації «Соціальний туризм є метою, до якої суспільство повинно прагнути в інтересах менш забезпечених громадян» [1] Під «соціальним туризмом» прийнято розуміти подорожі, що субсидуються із джерел позабюджетного фінансування та за рахунок коштів, що виділяються з державного бюджету на соціальні потреби; громадський рух учасників соціального туризму; професійна діяльність з формування, просування та реалізації соціального туристського продукту.

Метою соціального туризму є не отримання прибутку, а підтримка людей з низьким рівнем доходу для реалізації їхнього права на відпочинок. У 1936 р. була створена міжнародна організація з соціального туризму – Бюро з соціального туризму (БІТС – BITS), до складу якого входять 11 міжнародних і 90 національних туристських організацій із 30 країн світу.

Швеція є соціально-орієнтованою державою з розвиненою системою свободи конкуренції та ринкової економіки, і значну частину витрат на соціальні потреби покладено на державу. Турбота про материнство та дитинство, пенсійне забезпечення осіб похилого віку та інвалідів, соціальна інфраструктура в містах Швеції свідчить про високий рівень інтеграції державних елементів для забезпечення життя своїх громадян. Тому, прямого субсидування з боку держави турсператорам, що надають послуги малозабезпеченим (багатодітним родинам, студентам) та маломобільним групам громадян (інваліди, пенсіонери, вагітні жінки, діти дошкільного віку) не здійснюється [2, с.61]

На державному рівні політика у сфері туризму Швеції входить до відповідальності Міністерства промисловості (Näringsdepartamentet).

Розробкою пропозицій туристичному секторі, а також статистичними даними (поряд з Центральним статистичним бюро Швеції, <http://www.statistikdatabasen.scb.se/>) займається Державне управління сприяння економічному зростанню (<http://www.tillvaxtverket.se/>). Реалізацією національної політики у сфері туризму та просуванням шведського турпродукту за кордоном займається державна компанія «Візит Свіден» (VisitSweden), що має 13 представництв у світі [3].

Урядом Швеції у 2010 р. прийнята Національна стратегія у сфері туризму на період 2010-2020 рр., що має на меті зростання вдвічі обігу коштів та досягнення у 2020 р. показника 500 млрд. шв. крон (близько 62,5 млрд. дол. США), а чисельності зайнятих – до 300 000 осіб. Національна програма передбачає: будівництво готелів та залучення інвестицій по всій території країни, в першу чергу в регіони Лапландія, Кальмар, Готланд, а не лише до Стокгольму та інші великі міста країни, такі як Гетеборг та Мальме.

Однією з форм соціальної підтримки шведською державою маломобільних груп громадян є забезпечення для них доступності сфери туризму. Багато готелів надають спеціально обладнані кімнати для цієї категорії мандрівників, а деякі готелі також забезпечують технічну допомогу таким групам громадян, наприклад, для участі у прогулянках верхи або користування басейном [3].

Некомерційна організація «Туризм для всіх» має метою розвиток доступного туризму для всіх категорій громадян Швеції. Ця організація об'єднує суспільство та туристичний бізнес. Шведська організація «Туризм для всіх» також є національним координатором некомерційної асоціації «Європейська мережа доступного туризму» (European Network for Accessible Tourism), яка створена з метою забезпечення доступу для всіх груп туристів до європейських туристичних destinations, продуктам та послугам, сприяє розвитку доступного туризму по всьому миру.

Іншим засобом зробити сферу туризму Швеції стабільною і тим самим забезпечити доступ всіх груп громадян Швеції до туристичних послуг, є система туристичних гарантій, правовою основою якої є Директива Ради ЄС від 13 червня 1990 р. № 90/314/EEC (англ. Council Directive 90/314/EEC of 13 June 1990 on package travel, package holidays and package tours), імплементована до шведського законодавства завдяки Закону Швеції про комплексні туристичні поїздки (англ. Package Tours Act, шв. Lag om paketresor, SFS 1992:1672) та Закону Швеції про туристські гарантії (англ. Travel Guarantees Act, шв. Resegarantilag, SFS 1972:204). Туристична гарантія забезпечує безперечну виплату клієнту компенсації у випадку переривання або відміни комплексного тура, якщо це відбулося не за його провиною. У

випадку банкрутства туристичної компанії у Швеції інтереси клієнтів захищені завдяки туристичній гарантії. Проте, такі випадки є поодинокими завдяки тому, що законодавство яке діє у економічній сфері дозволяє завчасно виявляти компанії, що знаходяться у несприятливій економічній ситуації [2, с.62].

Також певне значення у стимулюванні розвитку соціального туризму шведська держава вбачає у підвищенні фізичної доступності до національних туристичних атракцій. Необхідно зазначити, що у відповідності до Закону «Про планування та будівництво», прийнятого у 2010 р., керуючим такими об'єктами рекомендується передбачати конкретні особливості (наприклад, спеціальні пристрої для пересування інвалідів). Ряд законів спрямовані на те, щоб мінімізувати негативний вплив від дії нових технологій на дику природу та об'єкти історичної спадщини. Серед них – Закон 1998 р. «Про культурну спадщину», Природоохоронний кодекс 1998 р., постанова Уряду 2007 р. «Про захист видів», зобов'язали власників туристичних ділянок узгоджувати свої інженерно-будівельні плани з владою.

Отже, спеціальне законодавство, спрямоване на стимулювання розвитку соціального туризму, у Швеції відсутнє. При цьому туризм є популярним видом відпочинку шведського населення. Велика територія, прихильність шведів різного віку до природи та здорового образу життя, тривалі відпустки (мають найбільшу тривалість у Євросоюзі) об'єктивно сприяють розвитку цієї сфери без додаткового стимулювання з боку держави. Це підтверджують статистичні данні, які свідчать про переважання в країні внутрішніх туристів над іноземними – 70% та 30% відповідно.

Крім того, у Швеції створена розгалужена мережа комплексів для дитячого та сімейного відпочинку (табори, курорти), а також для пенсіонерів та людей з обмеженими можливостями. Доступність такого відпочинку в ціновому відношенні для даних категорій позбавляє державу від необхідності виділяти спеціальні кошти.

Швеція є соціально-орієнтованою державою з розвиненою системою свободи конкуренції та ринкової економіки, і значну частину витрат на соціальні потреби покладено на державу. Тому, прямого субсидування з боку держави туроператорам, що надають послуги малозабезпеченим (багатодітним родинам, студентам) та маломобільним групам громадян (інваліди, пенсіонери, вагітні жінки, діти дошкільного віку) не здійснюється.

Список використаних джерел:

1. Манильская декларация по социальному воздействию туризма от 22.05.97 р. Электронный ресурс. – Режим доступа docs.cntd.ru/document/901813692
2. Анализ зарубежного опыта развития внутреннего и въездного туризма // Аналитический вестник, № 47 (646), Москва, 2016. – С.61. Электронный ресурс. – Режим доступа <http://council.gov.ru/media/files/m7qn478mzUhopFipLvNYSt66AAENHQZJ.pdf>
3. VisitSweden. Электронный ресурс. – Режим доступа <http://www.visitsweden.com/sweden/Sweden-Facts/How-you-do-things-in-Sweden/Disabled-travellers/>).

Секція 6. Соціальні інновації

Макарова М. М.

*Студентка 2 курсу спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
Черкаського державного технологічного університету*

Черкаси, Україна

Науковий керівник:

К.е.н., доцент Журба І.О.

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ

Нині потреба в нових способах мислення є терміною. Не стійкі фінанси за останні роки та повільне зростання економіки, а також проблеми політичних переворотів, кризи ресурсів, голод, озлидніння та захворювання спонукають усвідомити, що методи розв'язання проблем, якими раніше користувалися, не працюють. З'являється потреба у фундаментальному перетворенні соціальних, економічних та культурних угодах, що сприяла б сталому економічному зростанню, забезпеченню робочих місць та створення конкуренції. Такі вагомні інноваційні вирішення, як чесна торгівля, дистанційне навчання, грошовий переказ за допомогою мобільного, відновлене правосуддя дають можливість вирішити низку найбільших проблем сучасності. Завдяки цьому соціальні інновації дають можливість відійти від примітивного способу мислення про соціальні проекти, показуючи пов'язаних між собою факторів та зацікавлених сторін.

Процвітання можна визначити як гарний стан із фінансової точки зору, що спричиняє шанс розвивати суспільство через класичну макроекономічну категорію ВВП. Процвітання суспільства передбачає не тільки зростання ВВП, а й таких факторів, як мир і щастя, благополуччя в економічному та фінансовому планах, а також індивідуальні свободи.

Саме інновації та нові знання, за оцінками економістів, складають близько 50-80% економічного зростання. На сьогодні роль соціальних інновацій в економічному зростанні дедалі підвищується, що зумовлено тим, що деякі труднощі до стійкого економічного зростання (наприклад: незайнятість молоді, зміна клімату, старіння нації, зростання соціальних конфліктів) можна подужати тільки за сприянням такого роду інновацій. Держава грає важливу роль у введенні інновацій та допомогі розвитку науки й технологій.

1) Соціальні інновації потрібно брати до уваги при формулюванні технологічних, наукових та інноваційних ліній політики, що передбачали б створення демократичних платформ для взаємодії різноманітних агентів.

2) Успішне введення практик соціальних інновацій в різних країнах потребує їх необхідної координації та введення в державне та регіональне соціально-економічне планування.

3) Освіта і дослідження в сфері науки, технологій та інновацій мають відповідати різноманітним суспільним потребам.

4) Необхідними умовами успіху соціальних інновацій є омолодження соціальної бази шляхом інвестування в нарощування потенціалу, а також створення платформи, яка б сприяла взаємодії та співпраці.

5) Державно-приватне партнерство грає важливу роль в підтримці соціальних інновацій.

Тенденція до появи інновацій, в усіх сферах, зростає і в Україні. За Глобальним інноваційним рейтингом, за рівнем інноваційного розвитку Україна входить до 50 країн-лідерів світу. Україна має такі сильні сторони як:

- охоплення населення вищою освітою;
- патентна активність;
- інтенсивність НДДКР;
- технологічні можливості промисловості.

Єдине, що заважає Україні піднятися вище в цьому рейтингу, – низька ефективність економіки. Крім цього, Київ, Львів та Одеса увійшли до рейтингу найбільш інноваційних міст світу, зайнявши місця в середній групі разом із такими столицями, як Дублін, Зальцбург, Делі. Поступово соціальні інновації в Україні почали розвиватися у сферах інформаційних технологій, освітньої та нових напрямків діяльності. За роки Незалежності стало звичайним створення політичних партій, громадських організацій, інноваційних закладів освіти, створення нових муніципальних підприємств, відродження традицій, а також нових форм соціального об'єднання через соціальні мережі. Кожного року в Україні збільшується кількість громадських організацій, соціальних підприємств, соціально відповідальних компаній та просто сміливих особистостей, для покращення життя людей у суспільстві. Вони активно допомагають верствам населення, яких довгий час влада намагалась ігнорувати: люди похилого віку, безпритульні та занедбані діти, інваліди, матері одиначки, психічно хворі, залежні. Вони потребують особливої уваги, для них важливо створити, з одного боку, такі умови, щоб вони себе почували так само комфортно, як і всі, а з іншого, - надати таку допомогу, яка б давала можливість змін для повноцінного життя.

Список використаних джерел:

1. Соціальні інновації створюють процвітаючі суспільства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://biggggidea.com/practices/1355/>.
2. Соціальні інновації в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.siceurope.eu/sites/default/files/uploads/documents/UA_social_innovations_UKR.pdf.
3. Соціальні інновації: нові шляхи вирішення старих проблем [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2017/02/16/social-innovations-new-ways-to-solve-old-problems.html>.

Черба В.М.,

*доцент кафедри оподаткування та соціального забезпечення,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро*

Мордвінова А.М.,

студентка гр. СЗ-18-1, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Соціальне підприємництво є невід'ємною частиною розвитку моделі економіки в сучасному світі. Сучасне суспільство, засноване на пріоритетності знань, потребує якісно іншої освіти, а тому зумовлює перебудову освітніх систем, їх модернізацію відповідно до глобалізаційних викликів часу. Зокрема, сучасна система отримання знань відрізняється від традиційної, при великому масиві постійно зростаючої інформації постає нагальне питання не її відтворення, а перетворення в дієві механізми через *критичне мислення, комунікації, колаборації (співпрацю), та креативність*. Такі зміни відбуваються і у сфері соціального забезпечення, що потребує модифікації, інноваційного розвитку, синтезу традиційних та новітніх доробок. Таким осередком поєднання традиційного та інноваційного являється соціальне підприємництво - впровадження найкращих практик традиційного підприємництва для реалізації соціальної місії і цілі, які є вищими за прибуток. Одною із основних складових такого типу бізнесу є вирішення не лише соціальних проблем. Досвід розвинених країн підтверджує доцільність та перспективність запровадження соціального

підприємництва для вирішення завдань соціального, культурного, економічного, екологічного розвитку. У таких країнах, як США, Німеччина, Канада, Великобританія, Франція, соціальний бізнес має попит та вагому підтримку держави. В Україні соціальне підприємництво тільки зароджується, але з боку держави чи приватного сектору, нажаль, немає достатньої підтримки. Юридично немає жодної статті яка могла б поліпшити ситуацію соціального підприємництва та надати більше повноважень для розвитку даної сфери, яка б допомагала нашій країні вирішувати соціальні проблеми, так як з кожним роком статистика погіршується. В Україні не існує законодавчо затверджених понять «соціальне підприємництво», «соціальне підприємство», «підприємства соціальної економіки», потребують юридичного визнання різні організаційно-правові форми соціальних підприємств. Тому таке явище, як «соціальний бізнес» тільки починає свою діяльність в нашій країні. На нашу думку, соціальне підприємництво – це така модифікована підприємницька діяльність, яка націлена на вирішення нагальних соціальних проблем та залучення сучасного бізнесу до соціальної відповідальності.

Вперше термін «соціальний бізнес» був вжитий нобелівським лауреатом Мухамедом Юнусом. Прикладом соціального бізнесу можна назвати Grameen Bank, заснований самим Юнусом. Цей банк видавав мікрокредити бідним жителям індійських сіл. Прибуток на 2005 рік склав 11 мільярдів доларів. Соціальним бізнесом можна також вважати серію кросівок «Адідас» для людей з проблемами опорно-рухового апарату, партію дешевих вітамінізованих йогуртів «Данон» для Азії, дешеві протимоскітні сітки BASF. Якщо брати два поняття «соціальне підприємництво» та «соціальний бізнес» то вони схожі, але **соціальне підприємництво походить від благодійності, а соціальний бізнес – від репутації в соціальних медіа**. Соціальний бізнес вирішує проблеми своєї аудиторії, тоді як соціальне підприємництво творить проекти для інших соціальних груп.

Серед характеристик соціального підприємництва у сучасному світі виділимо: 1. Соціальний вплив. Націленість на вирішення існуючих соціальних проблем, одержання стійких позитивних соціальних результатів. 2. Інноваційність. Використання нових підходів, що дозволяють збільшити соціальний вплив та підтвердити свою конкурентоспроможність на ринку. 3. Самоокупність та фінансова стійкість. Спроможність соціального підприємництва вирішувати соціальні проблеми завдяки надходженням, отриманим від власної бізнес діяльності. 4. Здатність до розширення. Збільшення масштабів соціального підприємництва на національному або

міжнародному рівні та розповсюдження досвіду заради посилення соціального впливу.

В Україні існує три основні форми соціального підприємництва: - некомерційна організація займається підприємництвом у сфері своєї основної діяльності; - НКО відкриває власне підприємство, частина доходів якого йде на фінансування її програм; - підприємство для людей з обмеженими можливостями: компанія звільняється від сплати податку на прибуток, якщо більше 50% її співробітників – люди з обмеженими можливостями. Соціальні підприємства, які створюють робочі місця для соціально незахищених людей, дають їм можливість набути трудових навичок і знань у сфері управління, кар'єрного зростання, і права власності експерти називають «ствердними». Більшість соціальних підприємств України забезпечують робочими місцями представників цільових груп, з якими вони пов'язані своєю основною діяльністю. Їхня головна мета діяльності, як і будь-яких інших бізнес-структур, – досягти позитивних фінансових і соціальних результатів за рахунок інвестицій [1].

Соціальне підприємництво в Україні має великий потенціал розвитку, є можливість підтримки закордонних проектів, які зацікавлені у вирішенні соціальних проблем, наприклад, такі проекти і організації як «Social Entrepreneurship», «Skoll foundation» та багато інших. Сьогодні в Україні відчутною стає тенденція подальшого розвитку за напрямом соціального підприємництва. Створюються різноманітні центри соціальних проектів, школи для майбутніх соціальних підприємців, щорічні форуми та навчальні семінари воркшопи та майстер-класи. Яскравим прикладом є соціальне підприємство «Вигода» (Житомир), місія якого базується на працевлаштуванні колишніх ув'язнених та колишніх алко- та наркозалежних, тобто соціально незахищених верств населення. Дана компанія виступає як підприємство з виготовлення нестандартних металевих конструкцій, яке працює на базі реабілітаційного центру благодійної організації Житомирщини та МБФ «Місії Самарян в Україні». Проект має успіх, але потребує як і будь-яке підприємництво ще більше ресурсів та удосконалення діяльності. Наступним реалізованим проектом є соціальне підприємство «Горіховий дім» (Львів). Їхня історія розпочалася у 2010 році з відкриття центру інтегральної опіки для жінок, які опинилися у кризовій ситуації. У центрі жінки, що з певних причин потрапили на вулицю, змогли отримати тимчасовий притулок та психологічну підтримку. Клієнтками центру були жінки, які втекли від домашнього насилля, колишні ув'язненні, вихідці з інтернатів, жертви квартирних афер тощо. Пекарня “Горіховий дім” заснована у 2012 році з метою утримання центру інтегральної опіки для

жінок, які опинилися у кризовій ситуації. У 2016 році “Горіховий дім” став першим в Україні, хто, за програмою соціального інвестування, отримав кредит від WNISEF. Завдяки цим інвестиціям було відкрито новий бізнес-напрямок – кейтеринг [3].

Основними причинами повільного розвитку соціального підприємництва в Україні є: відсутність узаконення соціального підприємництва як суспільно необхідного явища, недостатня поінформованість населення щодо можливостей та ролі соціального підприємництва, незначна кількість соціальних підприємств та нестабільна ситуація у країні, що, з одного боку, дає розуміння нагальної потреби в популяризації соціального підприємництва для боротьби з наявними соціальними проблемами, а з іншого – сповільнює розвиток такої діяльності, оскільки не створено умов для успішного функціонування соціальних підприємств [4]. В Україні соціальне підприємництво сьогодні фінансується здебільшого за рахунок іноземних фондів та організацій зі значною недостатністю залучення підприємницьких підходів та ініціатив у його створенні та реалізації. Перевагою партнерства між соціальними підприємцями та бізнесом в Україні є об'єднання необхідних ресурсів, що призведе до збільшення конкурентоспроможності соціального підприємця. Це, безсумнівно, посилить здатність соціальних підприємців підтримувати зв'язок між бізнесом та громадами. Виконання необхідної роботи для бізнесу та суспільства допоможе у просуванні та вирішенні соціальних проблем України. Таким чином, держава та бізнес повинні надати соціальному підприємництву необхідне фінансування, підтримку навчання та інфраструктуру для забезпечення соціально-економічного розвитку України [5].

Тобто, ми бачимо таку ситуацію, коли в Україні з'являється велика кількість різноманітних, необхідних соціальних проектів, підприємств, деякі гарно себе показують на загальному ринку, але вони або не мають можливості розвиватися, тобто немає капіталу, або дуже в жакливому стані, не має підтримки з боку держави, є багато спонсорів та грантів саме з інших країн, а не з нашої. Але саме наша держава має усвідомити, що саме соціальне підприємництво може ставати реальною силою, помічником держави у вирішенні соціальних проблем населення. Соціальне підприємництво тільки починає активно розвиватися в межах України. З боку держави сьогодні немає гідної підтримки в даному напрямку, як це зроблено в провідних європейських державах. Громадянське суспільство має усвідомити, що дійсно, соціальне підприємництво це не лише можливість отримання прибутку, але й вирішення соціальних потреб населення країни, нова філософія соціального захисту країни.

Список використаних джерел:

1. О. В. Сотула Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1988>
2. Чисті прибутки соціального підприємництва. - [Електронний ресурс].- Режим доступу : http://svb.ua/sites/default/files/Social_enterprises.pdf
3. Каталог соціальних підприємств. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.socialbusiness.in.ua/index.php/sotsialni-pidpryiemstva/katalog>
4. Гаранчевська І.А., Кривов'язюк І.В. Стратегічні напрями розвитку соціального підприємництва в Україні. - [Електронний ресурс].- / І.А. Гаранчевська. - Режим доступу http://psaejrn1.nau.in.ua/journal/2_64_2018_ukr/7.pdf
5. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Соціальне підприємництво в соціально-економічному розвитку. - [Електронний ресурс].- Режим доступу : України <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/163.pdf>

Секція 7. Право соціального забезпечення

Савченко А.С.

*Студентка 2 курсу спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
Черкаського державного технологічного університету*

Черкаси, Україна

Науковий керівник:

К.е.н., доцент Журба І.О.

ПРИОРІТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

У тезі розглядаються головні питання, які цікавлять кожного стосовно розвивання захисту населення в Україні. Метою якої є вивчення та ознайомлення з основними напрямками соціального захисту.

Соціальний захист населення – об'єднання державних заходів правової, соціально-економічної й організаційної функцій пов'язаних з наданням фінансової допомоги окремим верствам населення, а саме, матеріального добробуту рівним з розвитком суспільства в країні та за кордоном.

На даний час в Україні створюють нову систему соціального захисту. При коректуванні даної системи слід урахувати найкращі випадки за кордоном в страхуванні населення та наданні соціальної допомоги [1].

Система соціального захисту в широкому сенсі – це система правових, соціально-економічних і політичних гарантій, що представляють умови для забезпечення засобів існування:

- працездатним громадянам – шляхом страхування та їх трудового вкладу в підприємство та економічної самостійності;
- соціально вразливим категоріям населення – за рахунок держави та відповідних фондів, які повинні забезпечувати життя людей на рівні не менше, ніж прожитковий мінімум.

Соціальний захист вказує на багатофункціональну систему, тобто систему з напрямками у різних сферах життя, за якими вона здійснюється та систему інституціональну, а саме, держава, профспілки та інші суспільні організації. Соціальний захист має містити в собі наступні напрямки:

- забезпечення вразливим верствам населення матеріальну допомогу та соціальний захист від факторів, які можуть погрожувати зниженню життєвого рівня;
- створення сприятливих обставин, які можуть допомогти людині заробляти для себе кошти будь-яким шляхом, який не суперечить законам держави;

- забезпечення комфортних умов праці для працівників, захист їх від негативних факторів, з якими можна зіткнутися на виробництві;
- забезпечення екологічної безпеки членів суспільства;
- захист громадян від кримінальних дій збоку інших членів суспільства;
- захист громадянських, політичних прав і свобод, що відповідають принципам правової, рівної в правах держави;
- захист від ситуацій, які можуть викликати збройні громадських та міжнародних конфліктів;
- захист від політичного переслідування й адміністративного беззаконня;
- забезпечення свободи внутрішнього життя, захист від тиску збоку держави;
- створення комфортного психологічного стану в суспільстві, в окремих сферах і різних утвореннях, захист від психологічного натиску;
- забезпечення максимально можливої стабільності суспільного життя.

В іншому розумінні соціальний захист являє собою зміст соціального призначення держави та є системою різних державних заходів (економічних, юридичних, організаційних) щодо збереження основних соціальних прав людини та громадянина у державі. У цьому разі йдеться про всі заходи держави, спрямовані на закріплення її суспільної функції. У даному аспекті елементи соціального захисту властиві різним сферам соціальних відносин, у яких реалізуються суспільні права громадян – сферам використання праці, соціального страхування, соціальної допомоги, охорони здоров'я, освіти, житлової політики [2].

Одним із таких напрямків щодо забезпечення соціального захисту є сприяння устанавленому рівню доходів. Система соціального захисту включає також соціальне страхування. Таке страхування є двох видів, а саме: добровільне та обов'язкове. Добровільне страхування (дітей, страхування життя, військовослужбовців) побудоване з ідеєю загальної співдружності й взаємопомочі. Держава цьому страхуванню підтримки не надає. Обов'язкове соціальне страхування є гарантованою державою системою заходів по забезпеченню громадян в старості, на випадок непрацездатності тощо.

Структури соціального захисту у областях часто створюють центри соціального обслуговування вдома тих, кому потрібен постійний догляд (люди з функціональними обмеженнями, у яких немає рідних, літні особи). Цими структурами також формують служби невідкладної соціальної допомоги [3].

В Україні за роки незалежності утворилася інша система соціального захисту, в якій є великі відмінності від тої, яка існувала в УРСР.

Коректування соціального захисту передбачає перетворення системи цілковитого державного забезпечення в систему "створення можливостей". В Україні сформовано ряд соціальних програм, які мають загальнонаціональний характер, прийняті соціальні закони, Укази Президента України.

Список використаних джерел:

1. Воронцова В. Г. Становлення та розвиток соціального захисту в Україні [Електронний ресурс] / В. Г. Воронцова // Маркетинг соціальних послуг – Режим доступу до ресурсу:
https://pidruchniki.com/1842112059279/marketing/stanovlennya_rozvitok_sotsialnogo_zahistu_ukrayini
2. Поняття соціального захисту населення. Пріоритетні напрямки розвитку соціального захисту в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://studies.in.ua/ru/socialnaya-politika-gosudarstva-shpargalki/3500-ponyattya-socalnogo-zahistu-naselennya-proritetn-napryamki-rozvitku-socalnogo-zahistu-v-ukrayin.html>
3. Болотіна Н. Б. Соціальний захист в Україні: поняття та структура [Електронний ресурс] / Н. Б. Болотіна // Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні – Режим доступу до ресурсу:
https://pidruchniki.com/15970122/pravo/sotsialniy_zahist_ukrayini_ponyattya_struktura

Секція 8. Соціальний маркетинг

Вартанова О.В.

*Доктор економічних наук, професор
кафедри економічної кібернетики і маркетингу
Черкаського державного технологічного університету,
м. Черкаси, Україна*

МАРКЕТИНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Структурні перетворення ринку праці в умовах глобалізації світової економіки призводять до посилення конкурентної боротьби за кваліфікований персонал як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку праці. Це спричиняє структурний дисбаланс в попиті і пропозиції робочої сили та зміни в професійно-кваліфікаційній структурі робочої за регіонами світу, а розвиток офшорингу робочої сили, аусорсингу і фрілансу на світовому ринку праці впливає на посилення міграційних тенденцій, що спричиняє істотний дефіцит робочої сили на українському ринку праці, у тому числі робітничих спеціальностей, вплив кваліфікованих кадрів у країни східної Європи. Зміни в підходах до управління персоналом підприємства, необхідність формування цілеспрямованої кадрової і соціальної політики підприємств з урахуванням потреб та можливостей ринку праці, визначають необхідність використання нових форм і напрямів формування персоналу підприємств, у тому числі й на основі використання інструментарію маркетингу персоналу. Використання підходів й інструментів маркетингу персоналу дає змогу своєчасно забезпечити потреби підприємства в персоналі, покращити результативність використання людських ресурсів, оцінити потреби і спроможності персоналу та забезпечити позитивний імідж підприємства на ринку праці.

За оцінками спеціалістів відомо, що:

- 80% співробітників наймаються за свої професійні та технічні навички, а в 80% випадків звільняються з причини негативного ставлення до роботи і колег;
- цінні співробітники залишають компанію через конфлікти з безпосереднім керівником;
- хороший спеціаліст може виявитися поганим керівником;
- співробітники звільняються після випробувального терміну, адже їх не влаштовує колектив, корпоративна культура або керівник;
- вартість заміни менеджера або спеціаліста з продажів може бути вище, ніж його заробітна плата за 3 роки;

- вартість заміни рядового співробітника із заробітною платою \$ 1.400 на місяць, за оцінками спеціалістів одного з найкрупніших банків США, складає \$ 51.000 [1].

Згідно з дослідженнями Harvard University, компанії, які активно інвестують кошти в оцінку, підбір, навчання і розвиток персоналу досягли [2]:

- більше 50% зростання в послугах, як і задоволеності клієнтів у порівнянні з конкурентами;
- показник зростання на 60% – 300% вище, ніж у конкурентів;
- виручка від продажів на 200% – 300% вище, ніж у конкурентів.

Таким чином, відбувається корінна зміна уявлень про роль персоналу в діяльності промислового підприємства. На відміну від домінуючих раніше поглядів на персонал як джерело витрат, які підлягають суворому контролю і якомога більшому скороченню, актуалізується концепція управління людськими ресурсами, згідно з якою персонал є найважливішим ресурсом підприємства, управління яким має здійснюватися в контексті соціалізації та гуманізації управління, та із застосуванням компетентнісного підходу. Все це доводить необхідність впровадження маркетингу персоналу в управління підприємствами в контексті соціалізації управління.

Маркетинг персоналу дозволяє змістовно розширити функції маркетингу підприємства та застосувати їх в сфері управління людськими ресурсами. Маркетинг персоналу кваліфікує робоче місце як специфічний продукт, який продається на ринку праці. З цієї точки зору понятійні елементи маркетингу персоналу можуть бути подані таким чином:

- маркетинг персоналу дає змогу формувати персонал, балансуючи вимоги працедавців та очікування здобувачів вакансій;
- маркетинг персоналу створює інформаційну базу для роботи з персоналом за допомогою методів маркетингових досліджень ринку праці;
- маркетинг персоналу спрямований на досягнення привабливості роботодавця на ринку праці через комунікації з цільовими групами та має за мету формування його бранда на ринку праці через комунікації з цільовими групами (сегментами ринку).

Основне значення маркетингу персоналу як технології соціалізації корпоративного управління полягає в тому, що на підставі маркетингових досліджень ринку праці він дозволяє чітко визначити вимоги до персоналу, його потреби в процесі професійної діяльності і забезпечити задоволення цих вимог і потреб більш ефективними, ніж у конкурентів, способами.

Одним з головних трендів сучасного розвитку ринку праці є те, що в умовах дефіциту кваліфікованих спеціалістів підприємства змушені докорінно змінювати своє ставлення до процесів кадрового забезпечення у бік соціалізації управління. Зростання конкуренції за робочу силу на ринку праці змушує роботодавців гнучко пристосовуватися до вимог здобувачів вакансій, проводити активну політику на ринку праці із застосуванням інструментарію маркетингу персоналу, реалізовувати PR-заходи з метою формування бренду роботодавця на ринку праці та створювати найбільш сприятливі умови для персоналу, що залучається.

Список використаних джерел:

1. Converging Technologies for Improving Human Performance Nanotechnology, Biotechnology, Information Technology and Cognitive Science // NSF/doc-sponsored report [Electronic assets]. – Mode of assets: http://www.wtec.org/ConvergingTechnologies/1/NBIC_report.pdf
2. Оценка персонала по компетенциям по технологи Trimetrics Solution [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://3metrix.ru/we/about/>
3. Вартанова О.В. Забезпечення конкурентоспроможності персоналу на основі маркетингових досліджень ринку праці / О.В. Вартанова, І. В. Шестер // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 9(163). Ч. I. – С. 46–54.

Єжель.В.О

студентка 2-го курсу,

спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси, Україна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент І.О.Журба

СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ

Соціальний маркетинг – діяльність компаній, яка одночасно поєднує в собі просування бренду і суспільних цінностей. За допомогою використання маркетингових інструментів, рекламодавці також мають на меті зробити внесок у підвищення якості життя окремої людини і суспільства в цілому.

Основна мета соціального маркетингу – за допомогою соціально значимої діяльності зміцнити позиції торгової марки, не забуваючи про рентабельність бізнесу.

Соціальний маркетинг проблеми становлення та перспективи розвитку

1. Основні підходи до визначення концепції соціального маркетингу

Концепція соціального маркетингу займає сьогодні важливі позиції в контексті розвитку теорії та практики маркетингу. Аналіз публікацій з даного питання показує, що витoki даної концепції відносяться до 50-х років ХХ століття, до часу виникнення оригінальних концепцій маркетингу, забарвлених орієнтацією на споживача, які з роками вийшли за межі ринкових відносин.

Позначення феномену, який у цій роботі ми називаємо соціальним маркетингом, демонструють різноманітність підходів до його розуміння. У роботах, присвячені даному явищу, дане поняття нерідко називають соціально-етичним (, етико-соціальних, суспільно - орієтованим, соціально відповідальним, стратегічним, громадським, відповідальним маркетингом, макромаркетинг та ін.

Соціальний маркетинг передбачає використання маркетингових технологій не тільки в комерційному обміні, але і в обміні, не передбачає отримання прибутку, а також посилення ролі споживача (індивідуального і суспільства в цілому) у комерційному і некомерційному обміні. Нерідко сутність соціального маркетингу вбачають у тому, що він має справу з соціальними ідеями, завданнями або конкретними діями. Проблема дефініції соціального маркетингу пов'язана з визначенням природи маркетингу взагалі, його вбудованості в соціальну дійсність, його взаємозв'язку з іншими дисциплінами. У даному випадку можна бачити дві основні позиції з даного питання:

- перша передбачає протиставлення соціального та комерційного маркетингу;
- друга базується на розширенні сфери застосування маркетингових технологій.

Один з основоположників соціального маркетингу, Ф. Котлер, називає дане явище маркетингом для некомерційних організацій, і, враховуючи необхідність орієнтації соціального маркетингу на суспільство і задоволення його інтересів, говорить про необхідність доповнення традиційного маркетингового інструментарію.

2. Соціальний маркетинг і соціальні зміни постіндустріального етапу розвитку суспільства

Соціальний маркетинг був започаткованим в другій третині ХХ

століття. Більшість дослідників соціального маркетингу схильні розглядати його як продукт постіндустріального етапу розвитку суспільства.

Індустріальний етап відрізняється орієнтацією на економічне зростання, внаслідок чого ігнорувалися найважливіші потреби суспільства, віддалені в часі наслідки діяльності. За версією Б.М. Голодця, «в результаті всіх цих історичних інтелектуальних раптових змін, концепція прогресу була замінена концепцією кризи. Це стало справедливим для всієї суспільної свідомості, в якій переважають песимістичні погляди на соціальну реальність, причому не тільки в слаборозвинених і бідних країнах, але також в провідних і процвітаючих ». У результаті товариство звернулося до пошук пріоритетів не тільки на шляху технічного розвитку, але і на основі соціальної орієнтованості.

Популярність концепції соціального маркетингу багато в чому визначається гуманітаризацією пріоритетів соціального розвитку на зламі століть. Декларація пріоритетності інтересів людини в соціальному розвитку стала результатом визнання негативного впливу більшості соціальних процесів на людину як найважливіший елемент соціуму. Амбівалентність соціальних процесів виступала непередбаченим чинником, прогнозувався в основному позитивний результат нових технологій перетворення природи і суспільства, який дозволяв говорити про їх прогресивному характері.

3. Екологічний маркетинг як один із напрямів соціального маркетингу

Екологічні проблеми, з якими суспільство зіткнулося в ХХ столітті, виступили причиною змін відносини людини і суспільства до навколишнього середовища та формування інвайроментальної, природоорієнтованої, філософії, яка передбачає інший стиль мислення, інші діяльністю пріоритети. Екологія стала однією з найпопулярніших тем у 70-80-х роках, основна ідея при цьому полягала в тому, що поганий та необережне ставлення до природи впливало на екосистему, і все це погіршувалося з кожним роком, отже, єдиною умовою виживання є розробка та реалізація комплексних заходів по збереженню навколишнього середовища, з побудови збалансованих відносин між суспільством і природою.

Величезну роль у цьому процесі зіграли маркетингові технології.

По-перше, виникнення в 60-70-х роках концепції соціального маркетингу представило теоретико-методологічну базу для формування національних екологічних програм.

По-друге, цікавість суспільства до екологічних проблем розвивалась під впливом засобів масової інформації, наукових і науково-популярних комунікацій. У даному випадку ми стикаємося зі своєрідним, латентним

застосуванням маркетингових технологій: бажаючи привернути увагу аудиторії, ЗМІ та професійні видання активно експлуатували одну з гостро актуальних тем, в результаті було сформовано громадську думку, що змінило споживацьке ставлення суспільства до навколишнього середовища. Не переслідуючи даної цілі, засоби інформації стимулювали активність суспільства в цілому та окремих соціальних груп, спрямовану на реалізацію екологічних ініціатив. Епоха масового збуту, що характеризується постійним нагнітанням споживчого попиту, в результаті зіткнулася з переоцінкою цінностей. Ряд дослідників вважає, що окремі верстви населення, вважаючи, що споживче ставлення до життя в кінцевому підсумку призведе до виснаження природних ресурсів і зміни екосистеми, добровільно відмовилися від споживання певних товарів. Разом з тим, найбільший резонанс у даному контексті викликала діяльність підприємницьких структур, прагнення яких до максимізації прибутку реалізовувалося шляхом зниження будь-якими способами витрат виробництва, що призводило до безконтрольного використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища відходами виробництва. У результаті споживача стали цікавити не лише товарні характеристики, але і ряд питань, що демонструють систему взаємодії виробника з навколишнім середовищем.

4. Маркетинг територій

Це маркетинг в інтересах території, внутрішніх і зовнішніх суб'єктів, в яких вона зацікавлена. Маркетинг територій спрямований на створення перспектив розвитку, як усього населення території, так і окремих соціальних груп.

Основне його завдання полягає у створенні іміджу інвестиційно привабливого регіону, при цьому інвестиції сприяють створенню нових можливостей для особистісного росту і розвитку жителів регіону, їх соціальної реалізації, а також сприяють утворенню нових робочих місць, реалізації соціальних та соціально-культурних програм.

В основі маркетингу територій лежить уявлення про унікальність кожної територіальної одиниці, тому в якості характеристик просування виступають:

- природно-кліматичне і транспортно-географічне положення;
- земельний, сировинний, економічний, соціальний, науковий, інформаційний та кадровий потенціал;
- історико-культурну спадщину;
- демографічна обстановка;

- і національний склад;
- екологічна обстановка.

Територіальний маркетинг являє собою напрям соціального маркетингу, основною ідеєю якого є управління сталим розвитком території та забезпечення додаткових можливостей і ресурсів розвитку. Орієнтація на дані цілі передбачає формування комплексних програм, спрямованих на:

- формування і поліпшення іміджу території, її соціального статусу, ділової та соціальної конкурентоспроможності;
- розширення участі території у реалізації міжнародних, національних, регіональних і локальних програм розвитку;
- залучення на територію державних та інших зовнішніх по відношенню до даного регіону замовлень виробничого, соціального і культурного змісту;
- підвищення інвестиційної привабливості, інтересу з точки зору залучення ресурсів;
- стимулювання обміну ресурсами з іншими територіями;
- залучення додаткових можливостей для соціальної, професійної та особистісної реалізації населення;
- формування ефективних і сприятливих відносин населення території і органів управління;
- розвиток патріотизму населення території.

Особливу роль у територіальному маркетингу набувають комунікаційні заходи, що демонструють відкритість території для контактів, що дозволяє зовнішнім суб'єктам отримати більшу кількість інформації про територію. У числі таких заходів найбільшої популярності набули Дні міста, які поєднують у собі елементи свята, культурно-дозвільного заходу і демонстрації досягнень і інших позитивних моментів.

Висновок: Соціальний маркетинг демонструє свої можливості для посилення ефективності змін в суспільстві. Оскільки це відносно новий підхід, лише деякі люди отримують спеціальну підготовку для занять соціальним маркетингом. Більшість фахівців у цій галузі мають досвід роботи в охороні здоров'я, освіті, засобах масової комунікації, соціальної політики і, в окремих випадках, в маркетингу. У міру розвитку програм соціального маркетингу, в цій області буде з'являтися все більше досвідчених професіоналів.

В цій роботі були розглянуті як теоретичні аспекти становлення соціального маркетингу, так і шляхи його розвитку, а так само погляди на розвиток і розуміння соціального маркетингу багатьох фахівців у цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Котлер, Філіп. Основи маркетингу Короткий курс: Пер. з англ. - М.: Видавничий дім «Вільямс», 2007. - 656 с.
2. Класифікація інструментів системи маркетингових комунікацій соціальної сфери [Текст] / Плетньова Н.А. // Маркетинг у Росії і за кордоном, № 1 (63), 2008.
3. Маркетинг: Загальний курс: навч. посібник для студентів вузів навчаються за напрямом «Економіка» / під ред. Н.Я. Колужной А.Я. Якобсона. - М.: Вид-во Омега-Л. 2006. - 476 з
4. Менеджмент реклами: Навчальний посібник / Ю.В. Гусаров. - М.: ЗАТ «видавництво» Економіка, 2007 р. - 527 с.

**Секція 9. Соціальна
державна: філософський
аспект**

Даценко В.С.
доцент кафедри філософських і політичних наук
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна

ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ Б.О.КІСТЯКІВСЬКОГО

Предметом філософії є духовні основи життя людини в суспільстві. Вихідним пунктом в роздумах філософа є людина як трансцендентальний суб'єкт. Філософія виходить з того, що, як зазначав Б.О. Кістяківський, в соціальному житті людина – не лише продукт природи, але і творець культури. Треба розрізняти стихійно-соціальні процеси і результати діяльності, в яких проявляється здатність оцінок, ідеали людини. Останнє і є предмет наукової філософії [1, 21].

У своїх етичних поглядах Б.О.Кістяківський виходить з етики І.Канта але переосмислює її по-своєму. Головний етичний принцип для нього, з якого виводиться вся етика і який є фундаментальною нормою моралі, – це кантівський категоричний імператив. Цей моральний закон, зазначає Б.О.Кістяківський у згоді з І.Кантом, є автономним результатом самозаконодавства людської волі [1, 149]. Але з цього принципу не можна вивести всю етику так само, як на логічних принципах не можна побудувати науку [1, 150]. Звідси головний принцип моралі у Б.О.Кістяківського – це не що інше як критерій оцінювання всього іншого в моралі й етиці, в цьому полягає його роль. Етична ж система, тобто конкретні моральні норми і принципи, на думку Б.О.Кістяківського, створюється культурною громадськістю, а не виводиться з одного принципу. Мораль створюється не індивідуальними зусиллями (як думав Л.М.Толстой), а людством в його історичному розвитку. Мета цієї творчості вже задана нормативною – незмінною і над-індивідуальною – основою етики. Але для вироблення моралі потрібна ще культурна громадськість, потрібні різні інститути цивілізованого суспільства [1, 150-151].

Мораль спрямована на людину, яка є головною етичною цінністю. Таке положення людини в системі етичних цінностей впливає, як вважає Б.О.Кістяківський, з автономії морального законодавства. Закони оцінки або норми, розмірковує він, свідчать про автономію людини. Автономія показує на свободу людської особистості. З факту самостійної оцінки й автономії впливає принцип самоцінності людської особистості і рівноцінності особистостей між собою [1, 119]. Отже, визнання кожної людини самоціллю, а всіх людей – рівноцінними є основною моральною нормою, яка прямо

впливає з категоричного імперативу. Більшого, ніж це, зазначає Б.О.Кістяківський, етика і не вимагає [1, 150] (любов до людей, як говорилося вище, це вже норма релігії, а не моралі).

До етичних цінностей, які найбільшою мірою привернули увагу Б.О.Кістяківського, належать *справедливість* і *свобода*. Можливо, така увага до цих етичних категорій пов'язана з тим, що вони мають особливе суспільне значення, саме до них найчастіше апелюють політики і громадські діячі. Про кожне соціальне явище, стверджує Б.О.Кістяківський, можна судити не лише з точки зору необхідності або випадковості але й справедливості. Такий розгляд цілком правомірний і такий самий важливий і істинний, як і точка зору необхідності [1, 108-110]. Б.О.Кістяківський наполягає на всезагальності і обов'язковості для кожної людини прагнення до справедливості, на примусовості цього прагнення для людини, його невід'ємності від нашого духовного світу [1, 111].

Цінність свободи особистості пов'язана для Б.О.Кістяківського, як вже говорилося вище, з автономією моралі. Людина має бути вільною, оскільки лише в цьому випадку вона здатна слідувати моральним нормам. Свобода – невід'ємна належність моральної особистості. Дія людини на соціальний процес, зазначає Б.О.Кістяківський, поєднує в собі свободу і необхідність. Свобода, яку проявляє людина дає можливість етичної оцінки соціальних явищ [1, 71]. Взагалі ж Б.О.Кістяківський поняття свободи більшою мірою пов'язував з поняття права. Це зрозуміло, бо право було головним предметом його інтересу, сутність же права він, слідом за Кантом вбачав у сукупності норм, які встановлюють і розмежовують свободу осіб [1, 230].

Список використаних джерел:

1. Кистяковский Б.А. Философия и социология права / Богдан Аклександрович Кистяковский. – С.Пб. : Русский Христианский гуманитарный ин-т, 1998. – 800с.

Кононенко М.М.

студент магістратури спеціальності «Соціальне забезпечення»

Черкаського державного технологічного університету

м. Черкаси, Україна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення ЧДТУ Тернова Л.Ю.

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У ЇЇ ФОРМУВАННІ

В історії розвитку та функціонування соціальної політики не останню роль відіграє концепт «соціальна держава». Найчастіше в наукових колах вона розглядається як один із суспільних ідеалів людства, що містить у собі ціннісний аспект, до якого звертаються майже всі Конституції світу. Відтак політика кожної країни повинна бути спрямована на створення умов, які забезпечували б гідний рівень життя громадян, шляхом виваженого державного регулювання економіки та гнучкої податкової політики. Соціальна держава зобов'язана надавати соціальні гарантії, намагатися нівелювати соціальну різницю між багатими й бідними в суспільстві, опікуватися менш захищеними верствами населення, сприяти самореалізації особистості [1].

Ідея соціальної державності сформувалася наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. (тобто пізніше за ідею правової держави) як відповідь на об'єктивні соціально-економічні процеси, що відбувалися в житті буржуазного суспільства, коли почали суперечити два його найважливіші принципи - свободи і рівності. Практичне втілення окремі елементи теорії соціальної держави вперше одержали в Німеччині в другій половині ХІХ ст., що пов'язано, з діяльністю канцлера Отто фон Бісмарка. Перша третина ХХ ст. ознаменувалася ухваленням численних соціальних законів та інкорпорацією в політику багатьох країн принципів соціальної держави. Закони, пов'язані із соціальним і медичним страхуванням, пенсійним забезпеченням, допомогою по безробіттю, сімейною допомогою і страхуванням від нещасних випадків, в ці роки були прийняті в Австрії, Австралії, Данії, Канаді, Італії, Новій Зеландії, Норвегії, США, Франції, Швеції, а також в СРСР. Надалі ідея соціальної держави починає набувати все більшого визнання, втілюватися в конституціях і практиці сучасних держав. Уперше держава була названа соціальною в Основному законі ФРН 1949 р. Так або інакше принцип соціальності виражений у сучасних конституціях Франції, Італії, Португалії, Туреччини, Іспанії, Греції, Нідерландів, Данії, Швеції,

Японії та інших держав.

Соціальна держава є можливою лише в умовах демократії, громадянського суспільства і має бути правовою в сучасному значенні цієї характеристики. Сьогодні правова держава повинна бути соціальною, а соціальна держава не може не бути правовою. Тим часом історично, а також у деяких сучасних концепціях, наприклад, із точки зору австрійського економіста та політолога, Нобелівського лауреата Фрідріха Августа фон Хайека, між принципами правової і соціальної держави можна фіксувати певну протилежність.

Нині існує два основних підходи до співвідношення правової та соціальної держави. Перший, що веде свій початок від ліберальних державознавців ХІХ ст., стверджує несумісність правової та соціальної держави, оскільки правова держава ґрунтується на ідеї юридичної рівності індивідів. Верховенство права передбачає рівну, справедливу подяку кожному індивіду за його внесок до загальної справи. Соціальна ж держава ґрунтується на ідеї надання пільг і переваг певним категоріям індивідів, як правило, тим, чий внесок у загальну справу є нижчим за середній (діти, інваліди, безробітні тощо). Другий підхід, навпаки, свідчить, що правова держава може бути тільки соціальною, а соціальна держава не може не бути правовою. Сучасні демократичні держави прагнуть знайти оптимальну міру поєднання правового та соціального принципів [2].

Метою соціальної політики держави є забезпечення рівноважного функціонування суспільства без суттєвих потрясінь, досягнення в суспільстві злагоди, стабільності та соціальної цілісності, самодостатнього рівня життєдіяльності людей. Метою соціальної політики також є надання кожному громадянину можливості вільно розвиватися, реалізовувати свої здібності, одержувати дохід, поліпшувати добробут [3].

Отже, вважаємо, що основними ознаками соціальної держави є:

- 1) проголошення людини найвищою цінністю. Це означає, що будь-які інші цінності (політичні, релігійні, ідеологічні, майнові) не можуть мати пріоритет над цінністю життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки людини;
- 2) специфічна спрямованість на забезпечення соціальних прав (прав другого покоління), тобто прав людини на соціальне і медичне забезпечення, працю, відпочинок, житло, освіту та ін. Ці права мають на меті забезпечити кожній людині достатній (гідний) рівень життя, тобто надати можливості, необхідні для її нормального фізіологічного, матеріального та духовного існування і вільного розвитку. Разом з тим обсяг, в якому держава може гарантувати ці права, залежить від її соціально-економічних можливостей. Передбачені

законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема через неможливість їх достатнього фінансового забезпечення, шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Однак невід'ємність і категоричність цих прав у будь-якому разі не можуть ставитися під сумнів;

3) соціальна держава ґрунтується на принципах солідарності, соціальної відповідальності, соціальної справедливості та субсидіарності. Так, солідарність і соціальна відповідальність обумовлюють обов'язки, які людська спільнота має щодо кожного громадянина й які кожен громадянин цієї спільноти має щодо неї. Соціальна справедливість дозволяє об'єднанням та окремим особам при розподілі суспільних благ одержувати те, на що вони мають право. Відповідно до принципу субсидіарності втручання держави потрібне лише в тому разі, якщо суспільне саморегулювання не задовольняє вимог соціальної справедливості, особа не здатна самотійно забезпечити собі гідний рівень життя;

4) забезпечення перерозподілу суспільних благ. Соціальна держава корегує первинний розподіл суспільних благ, який є наслідком функціонування ринку, перерозподіляє ці блага між соціальними групами. Цей перерозподіл дозволяє забезпечити всім громадянам гідний рівень життя; крім того, він спрямований на попередження значної соціальної нерівності;

5) існування соціальних обов'язків держави щодо своїх громадян, які включають три складові: а) обов'язок політики соціального забезпечення, яка спрямована на підтримання рівня доходів тих членів суспільства, які потребують допомоги (сім'ї з дітьми, малозабезпечені, інваліди, люди похилого віку та ін.); б) обов'язок політики соціального страхування, яка передбачає розподіл ризиків між усіма членами суспільства, сплату внесків і надання допомоги при настанні страхового випадку; в) обов'язок політики забезпечення соціального миру, яка має на меті створення в суспільстві найбільш сприятливого соціального клімату, улагоджування соціальних конфліктів, передбачає активне використання ідеї соціального партнерства (стосунки між робітниками та роботодавцями за посередництвом держави – підтримання балансу інтересів у сферах економіки, зайнятості, оплати праці та ін.).

Виконання цих обов'язків передбачає наявність розвиненого соціального законодавства. За його допомогою держава проводить свою соціальну політику, яка охоплює реалізацію демографічної політики, політики в галузях освіти, трудових відносин, зайнятості та міграції населення, пенсійного забезпечення, соціального, зокрема медичного,

страхування, надання соціальних послуг [4].

Список використаних джерел:

1. [Іщенко О. М.](#) Філософія соціальної держави: від ідеї до кризи / О. М. Іщенко // [Актуальні проблеми філософії та соціології](#). - 2015. - Вип. 6. - С. 74-78. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2015_6_20
2. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. — Х.: ТОВ «Одіссей», 2008.— 432 с.
3. Мета та основні завдання соціальної політики [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://studfiles.net/preview/5644631/page:3/>.
4. Поняття та ознаки соціальної держави [Електронний ресурс] // Теорія держави і права – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/70710/pravo/ponyattya_oznaki_sotsialnoyi_derzhavi.

Мондич Б.І.

Магістр II курсу спеціальності 231 «Соціальна робота»

Хмельницького інституту соціальних технологій

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

М. Хмельницьк

СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ БЛАГОДІЙНОСТІ

Протягом соціального філогенезу, з розвитком суспільних відносин та ускладненням соціальної структури суспільства прагнення людей допомагати один одному проявлялося в різноманітних формах та носило найрізноманітніші значення, зокрема: «любов до ближнього», «милосердя», «добродійність», «філантропія», «меценатство». Проблему походження благодійності, її значення за різних історичних епох, еволюція благодійної діяльності та її форм, співвідношення понять «благодійність», «благодійництво», «благодійна діяльність» і «меценатство» досі залишаються дискусійними. За свою суттю благодійність – це не разова акція соціального спрямування, це фактично інвестиція в інтелектуально-духовний потенціал держави в цілому. У наукових колах не дійшли єдиної або визнаної більшістю думки щодо цієї наукової і суспільної проблеми. Наприклад, учений-історик Ф. Ступак [1] вважає, що благодійна діяльність є, з одного боку, формою суспільних відносин у межах громадянського суспільства, а з другого – соціокультурним феноменом свого часу.

На жаль, зазначена проблематика в Україні за часів перебування її в складі Радянського союзу замовчувалася, а саму благодійність розглядали тенденційно й упереджено. Із настанням незалежності розвиток благодійного руху та благодійна діяльність окремих осіб і родин привертають дедалі більшу увагу науковців, оскільки благодійність залишається важливим аспектом життя країни й відносин між державою та громадянським суспільством [2, с. 176].

Як зазначає відомий український дослідник Буздуган Я.В. [3], що в історико-правовій літературі початку ХХ століття немає досить повного визначення благодійності. Як правило, її розглядають через призму однієї або декількох притаманних їй ознак. Наприклад, Д. Страховський вважає її «...проявом співчуття до ближнього», Г. Ульгорн – «...безкорисливою допомогою злиденним». Доктор Айван Шевер каже, що «благодійність є непримусовою, базується на прагненні допомогти. Це справа, зроблена без попередньої думки про фінансову винагороду». Всі вище згадані визначання досліджуваного поняття мають один недолік, вони не дають цілісного уявлення про благодійність, а лише відтворюють певний бік одного явища. Тому дуже важливим моментом залишається розібрати соціальні складові такого суспільного феномену, як благодійність.

В українському суспільстві історично склалися три соціальні детермінанти благодійності: особиста, громадська та державна. Першу - здійснюють фізичні особи. Друга є формою організованої благодійності та формою громадської опіки, тобто благодійної діяльності окремих громад. Третій вид - це благодійна діяльність держави. Здійснивши аналіз науково-педагогічної літератури робимо висновки, щонайпоширенішим видом сучасної вітчизняної доброчинності в Україні є організована (громадська), що здійснюється благодійними установами та організаціями. Аналіз норм Закону «Про благодійництво та благодійні організації» дає можливість дійти висновку, що благодійництву притаманні такі ознаки: безкорисливість, добровільність, усвідомленість та цільовий характер [4]. У законі зазначено, що благодійництво – добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у наданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги. Специфічними формами благодійництва є меценатство й спонсорство. А благодійна діяльність – добровільна безкорислива діяльність благодійних організацій, що не передбачає одержання прибутків від цієї діяльності.

Основними напрямками благодійництва, згідно із Законом України “Про благодійництво та благодійні організації” (ст. 4) є: сприяння розвитку науки і освіти, реалізації науково-освітніх програм, надання допомоги вчителям,

ученим, студентам, учням; сприяння розвитку охорони здоров'я, масової фізичної культури, спорту і туризму, пропагуванню здорового способу життя, участь у поданні медичної допомоги населенню та здійснення соціального догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують соціальної підтримки чи піклування; сприяння захисту материнства та дитинства, надання допомоги багатодітним та малозабезпеченим сім'ям та ін. [4].

В жорстких соціальних рамках сьогодення, як кожне суспільство не може обійтися без суспільно-громадської активності так і не може бути без благодійної діяльності в тій чи іншій сфері суспільного життя. У поняття «благодійність» сучасне суспільство вкладає широкий зміст – від звичайної матеріальної допомоги до меценатства. Історія українського народу свідчить про факти милосердя й благодійності, як прояви високих моральних якостей та етичних норм, котрі характеризують суспільні пріоритети.

Список використаних джерел:

1. Ступак Ф.Я. Благодійність та суспільна опіка в Україні (кінець XVIII - початок XX ст.) / Г. Васильчук // Сіверянський літопис. — 2011. — № 3. — С. 111-113. — укр.
2. Ступак Ф.Я. Благодійні товариства Києва (др. пол. XIX – початок XX ст.): Монографія / Ф. Я. Ступак. – К.: 2008. – 208 с.
3. Буздуган Я.М. Правова характеристика благодійності, благодійництва, благодійної діяльності / Я.М. Буздуган // Віче. – 2011. - №4. – С. 7-10
4. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» від 16 вересня 1997 року № 531/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 46.

Секція 10. Приклади реабілітацій в системах економік розвинених країн

Присяженко Ю.В.

Студентка 2 курсу спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

Черкаський державний технологічний університет

Черкаси, Україна

Науковий керівник:

К.е.н., доцент І.О.Журба

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ

Скандинавська модель соціального забезпечення населення таких країн як Швеція, Норвегія, Фінляндія більш розвинена ніж в деяких європейських державах. Скандинавські країни виділяються тим, що в них панує державна модель соціального захисту. Термін “Соціальний захист” в даних країнах трансформоване в “Соціальний добробут”. Не зважаючи на однакові ознаки в скандинавських країнах, соціальне забезпечення в кожній із них відрізняється по особливостях та організаційній структурі реалізації соціальної політики.

Наприклад, шведська соціальна модель огортає всі верстви населення. Усі члени суспільства не зважаючи на свій соціальний статус є учасниками у фінансуванні, вкладаючи внесок, який відповідає доходам. Держава займається перерозподілом соціальних благ від забезпечених до уразливих верств населення. Оподаткування у Швеції дорівнює приблизно шістдесят відсотків, що є одним зі найбільших у світі, проте це відшкодовується високою соціальною захищеністю населення, відсутністю значної різниці між багатством і бідністю. Таким чином, в країні спостерігається висока політична і соціальна стабільність.

Шведське соціальне забезпечення розподіляється на страхування за місцем мешкання, що стосується гарантованих державою виплат і допомоги (“бенефіцій”), та страхування за місцем роботи, яке переймається виплатами на випадок утрати доходу. Обидва види страхування однаково застосовуються до осіб, що мешкають чи працюють у Швеції, тобто наявність шведського громадянства не є неодмінною умовою для страхування [3].

Під безробітними в Швеції розуміються люди у віці від 15 до 74 років, які:

- на даний момент не мають ніякої роботи;
- готові приступити до роботи протягом 14 днів;

- останні 4 тижні займалися активним пошуком зайнятості або чекали початку обіцяної роботи протягом 3 місяців [4].

Сума компенсації дорівнює вісімдесят відсотків від попередньої повсякденної зарплати, який не повинен бути більшим встановленого максимуму. У перші двісті днів надання допомоги можна отримати 80% від середнього доходу, в наступні дні – 70% від середнього доходу. При цьому існує обмеження на розмір допомоги. У перші 100 днів виплати допомоги – це максимум 910 шведських крон на день (96 EUR), в наступні дні – максимум 760 крон на день (80 EUR). Допомога обкладається прибутковим податком. Допомога виплачується тільки за п'ять робочих днів тижня, субота і неділя туди не зараховуються [8].

Працівники у Швеції не сплачують страхові внески, проте сплачують податки. Таким чином вони беруть участь в системі соціального захисту. За останні двадцять років можна помітити поступове зростання участі найманої робочої сили у фінансуванні страхових програм та збільшення страхових відрахувань від зарплати не зважаючи на те, що видатки держави на соціальний захист скоротилися.

Допомога фонду професійних спілок із страхових кас по безробіттю у середньому дорівнює дев'ять тисяч крон (при максимумі в дванадцять тисяч крон) на місяць. Фонди страхових кас по безробіттю, якими користуються 68% людей які втратили роботу, формуються з відрахувань роботодавців (72%), перерахувань з державного бюджету (25%) і внесків осіб найманої праці – членів каси (3%) [4].

Крім зарплати, роботодавець повинен платити прибутковий податок і страхові, соціальні, внески за всіх найманих працівників. Ці відрахування щомісяця виплачуються в Податкову службу [7].

За деякими ознаками страхування по безробіттю є приватним, тому відноситься до профспілок. Проте, страхування по втраті роботи не належить до сфери зацікавленості приватної страхової області. Наразі у Швеції здійснюються такі зміни, де деякі професійні спільноти укладають угоду зі страховою компанією, на доповнення до основної державної системи страхування для людей з високими доходами. До цього часу не було схожих угод в цій галузі, хоча зараз ведуться активні переговори.

Соціальна програма Швеції розроблена спеціально для того, щоб безробітні повернулися до трудової діяльності раніше. Активна державна політика направлена на покращення конкурентності працівників, через фахову підготовку робочої сили, створення робочих місць (у державному

секторі, у приватних компаній через субсидування). На це витрачається велика кількість фінансів, ніж у будь-якій державі.

Швеція не витрачає величезні суми на допомогу безробітним в якості компенсації за втрачені доходи. Вона проводить перепідготовку безробітних і повертає їх до праці. Наприклад, шляхом надання субсидій для переїзду до вакантних робочих місць [1].

Окрім політики направленої на зниження безробіття, країни Скандинавії також приділяють увагу освіті.

Згідно з Міжнародним індексом розвитку людства навчатися в скандинавських країнах діти розпочинають з шести або семи років і середня кількість років, витрачених на навчання складає від десяти до двадцяти дев'яти років, а у Фінляндії до дванадцяти. Але запланована державою тривалість навчання, складає від восьми до п'ятнадцяти у Швеції, а від восьми до вісімнадцяти років у Ісландії [5]. За цими даними можна зробити висновки, що значна частина населення скандинавських країн є студентами. Частка між студентами та іншою частиною населення у Європі складає приблизно 20-25%. У Скандинавії середня пропорція студентів на всю кількість населення становить 23%. Але лише сімдесят п'ять відсотків студентів цих країн мають документ про завершення перед університетської програми, за якою вони можуть продовжувати навчання в університетах. Середню школу в цих країнах закінчують у віці від вісімнадцяти до двадцяти років, тому, в такому віці пріоритет отримання вищої освіти замінюється на отримання достойної роботи. Хоча в останні роки кількість охочих отримати вищу освіту зростає. Це зумовлено тим, що роботодавці бажають мати справу з освіченою робочою силою із відповідною освітою.

Багато закладів для здобуття освіти у скандинавських країнах є державними, а приватні школи та ВНЗ мають субсидії від держави. Скандинавська освіта безкоштовна для усіх, окрім іноземних студентів, які мають право на позику для навчання. Перед університетська програма складається з 3 років, а в деяких європейських країнах у старшій школі навчаються 2 роки. Велика кількість предметів вивчається англійською мовою у школі та в університеті, тому більша частина скандинавів знають цю мову як на високому рівні. Основним принципом системи освіти є доступність, не зважаючи на соціальне походження, обмеження фізичних можливостей, віросповідання і т. п. Міграційні процеси створило зі Скандинавії мультикультурні країни, тому принцип такого навчання забезпечує реалізацію права кожного на рівний доступ до навчання, отримання професії та визначення свого місця у суспільстві.

Освіта в скандинавських країнах розподіляє навчання на рівні частини та поєднує його із трудовою діяльністю протягом всього життя людини. Таким чином створюється суспільство, яке навчається [2].

Отже, можна зробити висновки, що країни Скандинавії (Данія, Швеція, Фінляндія, Норвегія, Ісландія) мають майже однакову систему соціального забезпечення і націлені на надання якісної освіти та забезпечення зайнятості населення.

Важливий курс політики зайнятості у скандинавських країнах – це допомога в отриманні підготовки для майбутньої професії та покращення кваліфікації, яка здійснюється або за допомогою підготовки та прийняття певних програм на рівні законодавства, або шляхом участі держави та підприємств в організації професійної підготовки та перепідготовки майбутніх кадрів.

Система освіти в скандинавських країн будується переважно за однією моделлю, хоча має деякі відмінності на певних освітніх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Волков А. Шведская модель [Електронний ресурс] / Алексей Волков // Эксперт-online. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://expert.ru/countries/2007/03/shvedskaya_model/.
2. Желуденко М.О. Неперервна освіта у контексті глобалізаційних процесів. [Електронний ресурс]. Режим до ступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2008/2008_1_10.pdf
3. Мельник С. В. Шведський досвід формування та реалізації політики соціального забезпечення та страхування [Текст] / С. В. Мельник // Український соціум. – 2008. – No 4. – С. 114-126.
4. Рівчаченко С. В. Становлення та розвиток соціального страхування в країнах ЄС / С. В. Рівчаченко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – No 5. – С. 191-196.
5. Сітнікова Н. П. Досвід вимірювання якості життя міжнародними організаціями для врахування у процесах моніторингу та планування розвитку [Електронний ресурс] / Н. П. Сітнікова / Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. – 2012. – No 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1321>
6. Швеція і її система соціального захисту [Електронний ресурс] // Юридично-соціальний портал. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pilga.in.ua/node/22>

7. Налоги в Швеции [Электронный ресурс] // Välkommen till svspb.net. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <http://svspb.net/sverige/nalogi-shvecii.php>.
8. Пособие по безработице в Швеции [Электронный ресурс] // Еврокаталог. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.evrokatalog.eu/sweden/law/posobie-po-bezrobotice-v-shvecii.4>.
Пособие по безработице в швеции. Условия и размер пособия [Электронный ресурс] // Eurowoman. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.eurowoman.eu/evropa/92-shveciya/121-posobie-po-bezrobotice-v-shvecii>.
9. Социальное страхование в Швеции и других Северных странах [Электронный ресурс] // Союз русских обществ в Швеции. – 2004. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.rurik.se/index.php?id=61>.
10. International Human Development Indicators. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://hdr.undp.org/en/countries>
11. Jonas Olofsson and Eskil Wadensjö Youth, Education and Labour Market in the Nordic Countries Similar But Not the Same November. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://library.fes.de/pdf-files/id/09468.pdf>

Секція 11. Інклюзивна освіта

Гладир Ю.В.
студентка III курсу спеціальності «Соціальне забезпечення»
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси
Науковий керівник:
К.е.н., доцент Тернова Л.Ю.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед, з тим що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає. Таким чином, 95,0% дітей з інвалідністю навчаються в умовах спеціальних навчальних закладів, або не отримують освіти взагалі. Тому пошук підходів до активізації розвитку інклюзивної освіти є важливим державним питанням.

Питання освіти дітей з особливими потребами в Україні регулюється законодавством про інвалідів, нормативними документами в цій сфері та міжнародними угодами з питань прав інвалідів. Законодавство України про загальну середню освіту базується на Конституції України [4] та складається із Закону України "Про освіту" [2].

Інклюзія (від *Inclusion* (англ.) – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті, і насамперед, що мають труднощі у фізичному розвитку.

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Інклюзивна школа – це заклад освіти, який відкритий для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей. середню освіту" [3].

Система спеціальної освіти в Україні має вертикально-горизонтальну структуру. Вертикальна структура базується на вікових особливостях учнів та рівнях загальноосвітніх програм. Горизонтальна структура враховує психофізіологічний розвиток дитини, особливості її пізнавальної діяльності і характер порушення.

Навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку

здійснюється з урахуванням особливостей їхнього розвитку, використанням специфічних заходів та організаційних форм навчальної роботи, залежно від характеру розладу.

Навчання в цих класах допомагає дітям з особливими потребами адаптуватися до типових життєвих ситуацій, позбутися почуття ізольованості, відчуження, сприяє зникненню соціальних бар'єрів та інтеграції в соціум, вчить учнівський колектив спілкуватися та працювати разом, формує в них почуття відповідальності за товаришів, які потребують не лише допомоги, а, насамперед, – прийняття та визнання.

Інклюзивна освіта є підходом, який допомагає адаптувати освітню програму та навчальне середовище до потреб учнів, які відрізняються своїми навчальними можливостями.

Головною метою інклюзивного навчання є створення умов для особистісного розвитку дітей з особливими потребами [1].

Основними завданнями інклюзивного навчання є:

1. Забезпечення прав дітей з особливими потребами на здобуття загальної середньої освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами.
2. Різномісний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб.
3. Збереження і зміцнення морального і фізичного здоров'я вихованців.
4. Виховання в учнів любові до праці, здійснення їхньої допрофесійної підготовки, забезпечення умов для життєвого і професійного самовизначення.
5. Виховання школярів як культурної і моральної людини з етичним становленням до навколишнього світу і самої себе.
6. Надання у процесі навчання й виховання кваліфікованої психолого-медико-педагогічної допомоги з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізіологічного розвитку вихованців.

Перевагами інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами є: завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей; ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами; навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей; у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті.

Перевагами інклюзивної освіти для інших дітей є те, що діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, вчаться налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які

відрізняються від них, а також діти вчать поводитися нестандартно, бути винахідливими, а особливо співчувати іншим.

Відмітимо також переваги запровадження інклюзивної освіти для педагогів та фахівців: учителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості учнів; оволодівають різноманітними педагогічними методиками, що дає їм змогу ефективно сприяти розвитку дітей з урахуванням їхньої індивідуальності; спеціалісти (медики, педагоги спеціального профілю, інші фахівці) починають сприймати дітей більш цілісно, а також вчать дивитися на життєві ситуації очима дітей.

Для забезпечення ефективності навчально-виховного процесу наповнюваність класів з інклюзивним навчанням повинна становити не більш як 20 учнів, з них: одна-три дитини з розумовою відсталістю або вадами опорно-рухового апарату, або зниженим зором чи слухом, або затримкою психічного розвитку тощо; не більш як двоє дітей сліпих або глухих, або з тяжкими порушеннями мовлення, або складними вадами розвитку (вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку), або тих, що пересуваються на візках. Але як бути в тому випадку, коли в класі навчається 21 і більше дітей?

Батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей. Батьки є учасниками навчально-виховного процесу, мають сприяти здобуттю дітьми освіти у навчальних закладах або забезпечувати повноцінну домашню освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу. Але насправді ми бачимо зовсім іншу ситуацію, коли батьки не цікавляться навчанням, тому що часто самі не в змозі виконати домашнє завдання.

Стаття 3, пункт 6 нового Закону «Про освіту» проголошує: «Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти. Особам з особливими освітніми потребами надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки». Це дуже тривала, копітка, системна робота, але без цього не буде співпраці, взаєморозуміння, формування нового світогляду і, найголовніше – реабілітації та інтеграції в соціум дітей з особливими освітніми потребами.

Отже, вважаємо, що побудова ефективної системи інклюзивної освіти в

Україні можлива на основі взаємодії різних факторів, насамперед посилення фінансування освіти, удосконалення її нормативно-правового забезпечення, поліпшення методичного та кадрового забезпечення інклюзивної освіти.

Список використаних джерел:

1. Віднічук М.А., Мельник Н.А. /Методист. Інклюзивна освіта: наукові засади, проблеми та перспективи впровадження в загальноосвітній навчальний заклад. - Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2011.
2. Закон України "Про освіту" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 34.
3. Закон України "Про загальну середню освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
- 4 Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30.
5. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3705/1/Inkliuzyvna%20osvita%20_44.pdfC.192
6. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління : [навч.-метод. посіб.] / [А.А. Колупаєва, Ю.М. Найда, Н.З. Софій та ін.] ; за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.
7. Грузін О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти [Електронний ресурс] / Оксана Грузін // II районна Інтернет-конференція. Сучасний заклад освіти. Нові пріоритети розвитку. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://rmk-mv.blogspot.com/2018/01/blog-post_68.html.

Журба І.О.

*К.е.н., доцент, зав. кафедри Соціального забезпечення
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси, Україна*

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ЧЕРКАСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Інклюзивна освіта, як один із підходів до освіти, орієнтований на розвиток, має на меті задоволення освітніх потреб усіх дітей, молоді і дорослих із наданням особливої уваги тим із них, хто є виключеним з освітнього процесу. Принцип інклюзивної освіти був затверджений на Саламанській всесвітній конференції з питань освіти для осіб з особливими потребами. Інклюзивна освіта передбачає, що «...навчальні заклади повинні приймати усіх дітей, незважаючи на їх фізичну, інтелектуальну, соціальну, емоційну, мовну чи іншу особливість. До них належать діти з розумовими та фізичними вадами.»

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» «держава сприяє створенню дітям-інвалідам та дітям з вадами розумового або фізичного розвитку необхідних умов, рівних з іншими громадянами можливостей для повноцінного життя та розвитку з урахуванням індивідуальних здібностей та інтересів» (ст. 26). Однією з таких можливостей є рівний доступ до якісної освіти, головна мета якої – створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості.

Одним з прикладів інклюзивного ЗВО є Черкаський державний технологічний університет. Де навчаються в тому числі студенти з інвалідністю. ЗВО облаштований всіма засобами мобільної доступності студентів на інвалідних візках.

На виконання Указів Президента України від 01.06.02 № 900 «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями»; від 27.12.05 № 1845/2005 «Про заходи щодо створення сприятливих умов для забезпечення соціальної, медичної та трудової реабілітації інвалідів» [1]; від 18.12.07 № 1228/2007 «Про додаткові заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями» Черкаський державний технологічний університет проводить відповідну роботу щодо реалізації державної політики у сфері захисту прав та інтересів з інвалідністю.

Система заходів розпочинається з моменту звернення людини з особливими потребами до ЧДТУ і охоплює процеси підготовки до вступу та

навчання в університеті і передбачає підтримку зв'язків з випускниками. Усі перелічені складові системи заходів вступають в дію поступово і можуть доповнювати одна одну.

Найпершою запорукою успішного навчання осіб з інвалідністю є спеціалізований технічний супровід навчання, метою якого є забезпечення таких осіб адаптивними технічними засобами та спеціальними технологіями навчання. Технічний супровід має компенсувати функціональні обмеження осіб і забезпечити принцип доступності до якісної професійної освіти всім студентам незалежно від виду нозології та ступеня важкості захворювання.

На всіх етапах технічного супроводу передбачається індивідуальний супровід осіб з особливими потребами з метою допомоги людині з інвалідністю у розв'язанні індивідуальних проблем опанування навчальних дисциплін.

Створення та фінансове забезпечення державою інклюзивної освіти в системі вищої освіти України є ключовим чинником, що впливає на інтенсивне реформування традиційної вищої школи, уможливаючи доступ до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами. Збільшення фактичної чисельності дітей, у яких констатовано інвалідність, та інтенсивність їх інтеграції в загальноосвітній простір вимагають ефективного фінансування інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти України. Це дасть змогу забезпечити неперервність навчання, створити можливості для самореалізації дітей та молоді з особливими освітніми потребами [3].

Чинне законодавство передбачає можливість інваліду здобути професію у навчальному закладі на оплатній основі з компенсацією за рахунок державних коштів.

Нині навчання молоді з інвалідністю та обмеженими можливостями здоров'я в Зво є одним з шляхів інтеграції в соціум. Але якісна освіта молоді з різними нозологіями залежить не лише від впровадження сучасних технологій в освітній процес, а й від навколишнього середовища, де б студенти з різними нозологіями відчували себе комфортно [4].

Згідно ст. 20 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" передбачено, що: *- суми адміністративно-господарських санкцій і пені, що надійшли до державного бюджету, використовуються Фондом соціального захисту інвалідів, в тому числі на надання фінансової допомоги на здійснення заходів соціальної, трудової, фізкультурно-спортивної та професійної реабілітації інвалідів (відновлення працездатності шляхом забезпечення інваліда технічними реабілітаційними засобами, створення умов для занять фізичною культурою і спортом,*

оплата навчання та перекваліфікації та інше. Фінансова допомога надається лише за наявності рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту інвалідів, ветеранів війни.

Отже, особа з інвалідністю, який бажає здобути спеціальність у навчальному закладі на платній основі може повністю або частково отримати відшкодування вартості такого навчання.

Відшкодування вартості навчання відбувається на підставі трьохстороннього договору, який укладається між навчальним закладом, Фондом соціального захисту інвалідів та Студентом.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України від 01.06.02 № 900 «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями»
2. Постанови Кабінету Міністрів України від 19.01.11 № 49 „Деякі питання Фонду соціального захисту інвалідів”
3. Тріпак, М. М. Джерела фінансування інклюзивного ВНЗ: пріоритетність місцевих або центрального бюджету [Текст] / Мар'ян Миколайович Тріпак // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 4. – С. 145-151. – ISSN 1993-0259.
4. Шевцов А.Г. Особистісно орієнтовані освітні технології як системоутворювальний чинник комплексної соціальної реабілітації осіб з інвалідністю // Дидактичні та соціальнопсихологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб.: Вип. 8. Т.І / За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К.: 2006 – 323 с.

**Секція 12. Актуальні
проблеми соціальної
реабілітації в сучасних
умовах**

Джиквас А.О.
Викладач кафедри Соціального забезпечення
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси, Україна

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД МОЛОДІ УКРАЇНИ

Проблема безробіття цього часу є актуальною в Україні. Через нестабільну ситуацію в сфері економіки держави, відбуваються коливання на ринку праці.

Проблема безробіття суттєво торкається молоді серед всього населення України, адже за останні роки кількість молодого населення, що залишило межі України в пошуках престижної роботи та високої оплати праці невпинно зростає.

В 2013 році було прийнято урядом України прийняв "Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року", яка була затверджена Указом Президента України №532/2013 від 27 вересня 2013 року. В даній стратегії також є питання, що до забезпечення зайнятості молодого населення.

ЮНІСЕФ як і інші агенції системи ООН користується у своїй роботі визначенням ВООЗ щодо віку, а саме: "Молодь" – особи віком від 15 до 24 років (інформація з офіційного сайту Всесвітньої організації охорони здоров'я) [1].

Відтік молоді з країни спричиняє старіння нації, що в результаті негативно відзначається на економічній сфері держави.

Таблиця 1

Рівень зайнятості населення віком 15-24 роки
за період 2010-2018 рр.(у %) [складено автором за джерелом 2]

Рік	Обсяг безробітних людей віком 15-24 років до загальної кількості населення з таким віком
2010	33,5
2011	33,9
2012	33,7
2013	32,5
2014	29,5
2015	28,2
2016	27
2017	27,9
2018 (січень-вересень)	27,9

За даними таблиці 1 маємо, що обсяг безробітних віком 15-24 роки не перевищував за проаналізований проміжок часу в 33,9%.

Такої ситуації з кількістю безробітних ми не спостерігали з 90-х років. Чому молодь виїжджає? Це питання тривожить усіх. Велика кількість молоді їде закордон на навчання, тому що вважає, що закордоном рівень освіти вищий, але основною і вагомою причиною виїзду молоді з України – це пошук роботи, яка буде задовольняти високим рівнем заробітної плати, високим рівнем умов праці, новітніми засобами та технікою.

Причиною всьому цьому є, нестабільність економіки, відсутність нормальної державної політики.

Раніше молодь мала бажання поїхати закордон, отримати освіту чи заробити кошти і повернутись через певний час додому в Україну, але дедалі частіше, ми можемо спостерігати картину, що молодь виїжджає з України назавжди. І це дуже насторожує.

У сучасних умовах необхідно активізувати процеси підтримки ініціатив молоді щодо професійної підготовки та працевлаштування, заохочення її до активного пошуку роботи й отримання спеціальності або професії, що користується попитом на ринку праці. Для цього дуже важливою є повна та кваліфіковано надана інформація щодо перспектив професійного зростання молоді [3].

Варто створювати такі умови, завдяки яким молодь була б зацікавлена в регламентованих видах діяльності, сприяти відродженню ціннісних орієнтацій до праці, які є основними засобами досягнення різноманітних цілей і, отже, виконують функцію регулятора соціальної поведінки особи.

Засоби масової інформації, молодіжні організації повинні психологічно готувати молодь до усвідомлення нею тієї ролі, яку вона може та буде відігравати в розвитку своєї країни, зміни ставлення до деяких поширених серед молоді форм діяльності, що є тимчасовими та неперспективними за умов функціонування цивілізованого ринкового середовища.

Основними заходами в межах реформування системи освіти мають стати: створення дієвої та ефективної системи безперервного навчання; введення в усіх навчальних закладах дисципліни, яку б викладав практикуючий психолог, який формував би у молоді позитивну мотиваційну поведінку у ставленні до праці, упевненість у собі тощо; створення в усіх навчальних закладах підрозділів із працевлаштування своїх випускників; здійснення прогнозування обсягів професійної підготовки молоді в навчальних закладах різних типів з урахуванням попиту на ринку праці, посилити інформаційні роботи молодіжного центру зайнятості та підвищити рівень співпраці з громадськими студентськими організаціями ВНЗ і т. ін.

Державна політика щодо боротьби з молодіжним безробіттям є недостатньо ефективною. Це підтверджується відсутністю зв'язку між вузами та ринком праці, браком стимулювання роботодавців, які створюють робочі місця для молоді [3].

Список використаних джерел:

1. Заява ЮНІСЕФ щодо офіційного визначення ООН поняття "молодь" [Електронний ресурс] // Міністерство молоді та спорту України. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/11998>.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Рівень зайнятості населення. – 2010-2018 рр. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Іваницька С. Б. ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ [Електронний ресурс] / С. Б. Іваницька, І. О. Мороховець // Ефективна економіка №9. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4325>.

